

БРОЈ 19
април 2016.

БИЛТЕН

Цена нафте и инвестиције у нафтној индустрији

ЗА БИЛТЕН ГОВОРЕ:

Кирил Кравченко: Успешни упркос кризи

ЛУКОИЛ: Нафташи данас никаква средства не остављају на страну

Марко Чадеж: Упркос кризи настављена улагања у нафтни сектор Србије

Бјорнар Тонхауген: Чак и цена барела од 60 долара није довољно подстицајна за улагања у производњу

Вирендра Чаухан: Садашње цене изазваће значајну ценовну нестабилност

Прилози

Ниска цена нафте дугорочно успорава развој нафтног сектора

Смањене инвестиције - лек са контраиндикацијама

Активности у кварталу

WPC, ННКС, ПКС, НИС, Србијагас, ЛУКОИЛ

САДРЖАЈ

1	Порука читаоцима
2	Интервјуи
2	Кирил Кравченко: Успешни упркос кризи - НИС: Време изазова за нафтну индустрију
5	ЛУКОИЛ: Нафташи данас никаква средства не остављају на страну
11	Марко Чадеж: Упркос кризи настављена улагања у нафтни сектор Србије
11	Вјогнар Топхауген: Чак и цена барела од 60 долара није довољно подстицајна за улагања у производњу
11	Virendra Chauhan: Садашње цене изазваће значајну ценовну нестабилност
15	Стручни текстови
15	Александар Недучин: Ниска цена нафте дугорочно успорава развој нафтног сектораи
21	Јелица Путниковић: Смањене инвестиције - лек са контраиндикацијама
27	Вести из Светског нафтног савета
27	Вести Националног нафтног комитета Србије
28	Чланице ННКС
28	ПКС
32	НИС а. д.
34	ЈП Србијасас
34	ЛУКОИЛ

Поштовани читаоци,

Ближимо се другој години од како је нафта изгубила две трећине вредности на тржишту, без јасних наговештаја, нити сигнала кретања цена на кратак, средњи и дуги рок. У таквој ситуацији, без тог основног параметра сваке пословне стратегије, тешко је данас замислити сложенији посао, већи и тежи изазов од оног пред којим се налазе они која руководе нафтним компанијама. Резање свих трошкова, а највише инвестиција, посебно оних усмерених у истраживање и производњу, практично је била рефлексна реакција сектора, па самим тим дала аналитичарима и једини егзактан параметар за оцене да ће понудна страна тржишта убрзо осетити последице. Део одговора на питање које стоји у наслову овог Билтена, добићемо из угла две нафтне компаније, једне националне са обрисима све озбиљнијег актера на регионалној нафтној сцени и друге из круга глобалних великана, као и првог човека Привредне коморе Србије. Водећи нафтни експерти две у медијима изузетно цитиране глобалне консултантске компаније, Rystad Energy и Energy Aspects, одговарају за Билтен ННКС о узроцима и посебно последицама постојећих цена нафте, а овај вредан и веома актуелан досије заокружују два стручна прилога, пресеком краткорочне и дугорочне стратегије за коју се опредељују најзначајније глобалне и регионалне нафтне компаније.

Редакција Билтена ННКС

ВРЕМЕ ИЗАЗОВА ЗА НАФТНУ ИНДУСТРИЈУ

Ниске цене нафте и глобални политичко-економски односи само су неки од фактора који у великој мери утичу на савремени енергетски сектор

Пресс служба компаније НИС

У последње две године нафтно-гасни сектор се суочава са ситуацијом без преседана на светском тржишту коју нико није успео да предвиди. Од другог квартала 2014. до фебруара 2016. године пад цена нафте био је константан, уз кратак предах у прошлој години. Тако је нафта само у 2015. години изгубила на вредности чак 47 одсто, чему је претходио пад од 9 одсто у 2014. Драстичан пад најбоље илуструје податак да је просечна цена барела нафте типа брент половином 2014. године била 109,66 долара, а у првом кварталу ове године 30,82 долара. То су разлике које остављају последице на пословање целог нафтног сектора и све компаније и даље се суочавају са тим последицама. У овом тренутку још није могуће у потпуности сагледати све размере штете коју су дешавања

на тржишту нанела нафтно-гасној индустрији, нити прецизно рећи какав ће то утицај имати на светску економију, али је извесно да је реч о дешавањима која имају значајне и дугорочне последице.

Када је реч о нафтно-гасним компанијама, кретања на тржишту у последње две године негативно су утицала на њих у неколико сегмената. Пре свега, забележен је значајан пад профитабилности. Такође, отказане су или одложене бројне планиране инвестиције у сектору. Треће, поједине компаније су продале или најавиле да желе да продају онај део послова који не сматрају базичним у бизнису производње и промета нафте, као и нека друга своја средства. И на крају, криза је утицала да у индустрији буде значајно смањен број радних места.

СМАЊЕЊЕ ИНВЕСТИЦИЈА И ПОВЕЋАЊЕ УШТЕДА

Дугорочно гледано, највише штете може да настане због смањеног улагања у развој компанија, посебно када је реч о инвестицијама у нова налазишта нафте и гаса. Показатељ капиталних издвајања компанија, CAPEX, у паду је и на светском и на регионалном нивоу. Процентуално је пад CAPEX израженији код компанија у нашем региону, него код највећих светских компанија. Ако посматрамо компаније као што су «Бритиш Петролеум», «Шеврон», «Ексон», «Шел», «Мол», ИНА, ОМВ и «Петром», пад CAPEX-а у 2015. у односу на 2014. годину био је у просеку 33 одсто. Само две године раније, 2013. године, CAPEX је, према подацима за исте компаније, порастао у просеку 26 одсто у односу на 2012. годину. Такође, према подацима Међународне агенције за енергетику, ИЕА, инвестиције у нафту и гасна поља су током 2015. године смањене чак за петину у односу на 2014. годину што се сматра највећим смањењем у историји.

Што се тиче пада оперативних прихода компанија, може се рећи да је и ту забележен значајан минус у односу на 2014. годину. Према подацима «Блумберга» за наведених осам компанија, тај пад је у просеку чак 274 одсто. Компаније су, услед тешких макроекономских прилика, посегнуле и за продајом непрофитабилних и непрофилних средстава како би умањиле

притисак. Још једна последица негативних трендова на тржишту било је и смањење броја радних места у нафтно-гасном сектору.

УТИЦАЈ ГЛОБАЛНИХ ЕКОНОМСКИХ И ПОЛИТИЧКИХ КРЕТАЊА

Нафтно-гасни сектор тренутно је на својеврсној прекретници што се може видети на основу неколико показатеља. Пре свега, у протекле две деценије стабилно је расла глобална потреба за енергентима, али се сада очекује да се тај раст потражње преполови. Друго, извесне су промене на тржишту енергената и у наредном периоду ће значајно порастати учешће енергије из обновљивих извора у укупној потрошњи. Очекује се да би до 2035. године од 40 до 50 одсто глобалне енергије могло да долази из хидро потенцијала, нуклеарне и соларне енергије и енергије ветра и биомасе. И треће, до успоравања раста потребе за енергентима може доћи и због тога што се унапређује енергетска ефикасност на глобалном нивоу. Иако се очекује да ће потражња за нафтом до 2035. године и даље бити снажна, компаније из тог сектора траже стратешке одговоре на најављене трендове.

Када је реч о геополитичким кретањима, аналитичари истичу неколико главних изазова који ће бити пресудни и за стање на тржишту енергената. Пре свега, важно је на који начин ће се даље развијати ствари на Блиском истоку који је сада регион захваћен ратом и где се налази велики део производње. Такође, велики је утицај глобалних односа великих сила које су уједно и велики произвођачи нафте. На крају, јасно је да ће глобални светски раст значајно утицати на кретања на тржишту енергената, па самим тим и нафте, а према последњим прогнозама раст светске економије остаће на нивоу из претходних година или ће се благо повећати. Глобални светски раст у наредним деценијама требало би да предводе Кина и Индија, па ће потражња за енергентима зависити и од тога са каквим ће успехом те две државе одговорити на предстојеће изазове.

ПОТЕНЦИЈАЛИ БАЛКАНСКОГ РЕГИОНА

Регионално тржиште енергената углавном ће пратити глобалне трендове, те ће и државе југоисточне Европе настојати да повећају учешће енергије из обновљивих извора у укупној потрошњи у складу са међународним обавезама. Очекује се и да ће на нивоу региона расти потражња за природним гасом, као и да ће потражња за нафтом остати стабилна у наредним годинама. Међутим, регион карактеришу и бројне различитости међу државама када је реч о енергетској сфери. На пример, Румунија поседује значајне резерве угљоводоника, а њена налазишта шкриљаца процењују се као трећа по значају у Европи, после Пољске и Француске. Са друге стране, Бугарска је доста зависна од увоза енергената, док се највећи део енергије у тој држави производи из лигнита и нуклеарне централе у Козлодују. Поред тога, Бугарска се нада да ће значајно напредовати и када је реч о производњи гаса у наредном периоду. Интересантан је и пример Албаније где се најзначајнијим енергетским потенцијалом сада сматрају хидропотијали и на чијем се енергетском тржишту очекује снажан раст у наредном периоду. Важно је навести да Албанија, која је сада мали произвођач нафте и гаса, поседује знатне резерве тих енергената и да би уз извесна улагања могла да постане трећи најзначајнији произвођач на Балкану, након Румуније и Турске. Босну и Херцеговину карактерише релативно мала зависност од увоза енергената (око 30 до 40 одсто), јер та земља поседује значајне капацитете за производњу енергије, пре свега из угља, хидропотијала и биомасе (дрвета). Такође, у БИХ имамо и веома малу употребу гаса као енергента и процене говоре да се око 90 одсто укупне потрошње гаса одвија у главном граду, Сарајеву. Дакле, може се закључити да ће дешавања на регионалном тржишту енергетике бити врло динамична у наредним годинама. Али, њихов пуни потенцијал биће остварен само уколико се испуне и одређени геополитички и економски предуслови. Пре свега, потребно је да државе региона задрже тренд економског раста након година у којима су се суочиле са кризом, као и да успешно одговоре на извесне политичке изазове са којима се суочавају.

ИНТЕРВЈУ: Кирил Кравченко,
генерални директор НИС-а

УСПЕШНИ УПРКОС КРИЗИ

Владимир Спасић

Постепени опоравак цена нафте је доста реалан сценарио, мада то неће бити лак и брз процес. Константно повећавајући оперативну ефикасности пословања и настављајући да развија компанију новим улагањима, НИС је и у изузетно сложеним условима у 2015. успео да очува профитабилност. Компанија неће одустати од кључних инвестиција, пре свега у повећање нафтно-гасних резерви и дубоку прераду, наглашава Кирил Кравченко, генерални директор НИС-а

БИЛТЕН ННК: Имате дугогодишње искуство на руководећим положајима у нафтно-гасном бизнису. Какви се трендови могу очекивати – даљи пад или раст цена нафте на светском тржишту?

К. КРАВЧЕНКО: У сложеним макроекономским околностима и при садашњим геополитичким кретањима, врло је незахвално давати било какве прогнозе. Ипак, мислим да је постепени опоравак цена нафте, уз повремена колебања, доста реалан сценарио у који, у овом тренутку, верује и већина аналитичара. У прилог томе иде неколико фактора. Прво, компаније које су највећи светски произвођачи нафте немају много ни могућности ни интереса да у овим околностима наставе да повећавају производњу, дакле требало би да се успоставља баланс између понуде и потражње. Друго, водећи произвођачи нису у могућности да улажу велика средства у истраживања нових нафтних поља. Треће, раст потражње за нафтом у свету је повезан са глобалним економским растом, а последњих месеци прогнозе тог раста додатно су снижене. Тако би светски економски раст требало да остане на досадашњем нивоу или се благо повећа у наредној години.

Истовремено, очекује се да ће у текућој години глобална потражња за нафтом бити већа. Све то би требало да доведе до прогнозираног постепеног опоравка цена нафте. Али, треба имати у виду да то неће бити лак и брз процес и да ће бити колебања на тржишту, као и да су могућа одређена геополитичка кретања и промене у енергетском сектору који могу да обликују цену нафте мимо очекивања.

БИЛТЕН ННК: Како је НИС пословао у условима кризе на светском тржишту у 2015. години?

К. КРАВЧЕНКО: Најважније је да је НИС у 2015. успео да очува профитабилност упркос изузетно сложеним условима пословања. Остварили смо нето добит од 14,6 милијарди динара, док је показатељ ЕБИТДА износио 46,5 милијарди динара. То је остварено и уз негативни утицај курсних разлика од 8,1 милијарду динара.

Два су рецепта захваљујући којима смо остали успешна компанија и у време кризе. Најпре, константно повећавамо оперативну ефикасности у свим правцима пословања. Ефекат мера оперативне ефикасности и на ЕБИТДА и на новчани ток у прошлој години је био 13,3 милијарде динара. Осим тога, настављамо да развијамо нашу компанију како бисмо остали конкурентни тако да смо у 2015. години уложили 30,3 милијарде динара. Поређења ради, реч је о износу двоструко већем од нето добити компаније

БИЛТЕН ННК: Услед мера штедне бројне компаније смањиле су инвестиције, док је НИС у развој компаније уложио двоструко више од нето добити компаније за 2015. годину. Да ли се очекује наставак таквог тренда и у наредној години и на који начин је НИС штедео у условима кризе?

К. КРАВЧЕНКО: НИС не одустаје од кључних инвестиција ни у овим тешким временима у којима су се нашле нафтне компаније. Пре свега ћемо улагати у повећање нафтно-гасних резерви и дубоку прераду. Поред тога, приоритети ће бити ширење у области електро енергетике и модернизација малопродајне мреже. Дакле, од тога не планирамо да одустанемо ни поред чињенице да нас очекује још једна тешка пословна година.

Када је реч о штедњи, спроведен програм за повећање оперативне ефикасности је донео значајне резултате. Такође, било је промена и на осталим нивоима. На пример, у рафинерији у Панчеву је увећан ниво премијалних производа и било је улагања у различите делове тог постројења. Новина је било и у промету где је, на пример, уведено ново брендирано стооктанско гориво G drive. Поред тога, измењен је и начин мотивације за запослене јер је увећан ниво флексибилне зараде у односу на загарантована примања, наравно узимајући у обзир резултате. Такође, смањени су и беневити за менаџере, али и број запослених из иностранства у корист домаћих стручњака. Умањени су и трошкови који се тичу сарадње са партнерима. На крају, велику улогу у уштедама имали су и сами запослени у НИС-у који су у протеклој години изнели више од 800 предлога за повећање унутрашње ефикасности.

Наравно, свесни смо да ће услови пословања и у 2016. години остати веома комплексни, због чега остајемо и даље фокусирани на спровођењу програма оперативне ефикасности како би НИС остао успешна компанија. Важно је напоменути да доста улажемо у развој HSE-а, тј. бригу о здрављу људи, безбедности и заштити животне средине. Искуство је показало да константно унапређивање

на овом пољу је синоним за успешно пословање. Показатељи HSE-а и резултати пословања су тесно повезани. Примена строгих процедура и свесна имплементација овог система доводи до унапређења практично свих области пословања, до раста како финансијских, тако и производних показатеља. Једино је производња без губитака - успешна производња.

ИНТЕРВЈУ: ПАО „ЛУКОИЛ“ о последицама ниске цена нафте

ЛУКОИЛ ИМА СТРАТЕГИЈУ ЗА СВАКУ ЦЕНУ НАФТЕ

Владимир Спасић

Одговарајући, из угла једне од великих светских нафтних компанија, како види ситуацију у којој се нафтна привреда данас налази, какве су последице ниских цена нафте и где су решења, руски ЛУКОИЛ каже за Билтен ННКС да зна какву ће стратегију водити и ако цена нафте буде 20, 30, или 40 долара. Због снижавања трошкова неопходно је одрећи се капиталних пројеката који су дугорочно исплативи, али ако компанија престане да мисли на будућност – геолошка истраживања и припрему нових налазишта за експлоатацију, и ради само у циљу снижења производње, може да ради при свакој цени.

БИЛТЕН ННКС: Како процењујете инвестициону климу у сектору енергетике у 2016?

ЛУКОИЛ: Пре годину дана у Давосу светски лидери нафтног сектора разматрали су пад цене нафте, али тада још нису знали шта их чека. Сада нафта кошта око 30 долара за барел.

Председник ПАО „ЛУКОИЛ“ Вагит Алекперов, је изјавио „да у једном циклусу, који је трајао читаву деценију, цену нафте нико није регулисао“. То је 1990. године резултирало ценом нафте од девет долара за барел. Али, био је и кратки период, 2008-2009, када је услед утицаја Организације земаља извозница нафте (ОПЕК) на регулацију тржишта, цена брзо враћена на ниво виши од сто долара. Нажалост, данас је ОПЕК исцрпео могућности да обавља ову мисију, јер поједини његови учесници не могу да утичу на

тржиште сирове нафте. У сваком случају у одређеном периоду пад инвестиционе активности смањиће производњу нафте и повећати цене.

Објективних разлога за тренутне ниске цене нема. На Блиском истоку је прилично сложена политичка ситуација. Али, што је најважније, 400 милијарди долара инвестиција је прошле године просто отишло из светске нафтне гране. Највероватније ће и ове године цифра бити једнака. Углавном све нафтне компаније настављају да извршавају своје обавезе према акционарима на рачун смањења инвестиција.

БИЛТЕН ННКС: Да ли очекујете реализацију планираних инвестиционих пројеката у нафтној привреди ако цена нафте у 2016. години остане на нивоу 30 долара за барел?

ЛУКОИЛ: „ЛУКОИЛ“ је утврдио три варијанте: 30 долара за барел — реалну, 40 долара — оптимистичну и 20 долара — кризну. Ранији сценарио предвиђао је 50 долара за барел. Ако се полази од цене 30 долара, онда ће инвестиције за ову годину, планиране у висини од 8,5 милијарди долара, „ЛУКОИЛ“ смањити отприлике за 1,5 милијарди долара. Ако цена буде 20 долара, онда за додатних 1,5 милијарди долара или око 24 одсто.

Стабилан рад нафтне гране Руске Федерације могуће је при цени нафте од 50-60 долара за барел уз очување утврђеног нивоа опорезивања, као и очување правила великог маневра (пореског правила које предвиђа фазно смањивање извозних царина на нафту и деривате од 2015. до 2017. и повећање таксе на вађење нафте, прим. аут.).

Производња нафте компаније „ЛУКОИЛ“ може да остане рентабилна и при нижој цени нафте, али ће у том случају морати да смањи инвестиције и заустави развој пројеката. Вагит Алекперов, председник ПАО „ЛУКОИЛ“ је недавно рекао да „ако се заустави инвестирање и престане да се мисли на будућност – геолошка истраживања, припрему нових налазишта за експлоатацију, и ради само у циљу снижења производње, наравно да може да се ради при свакој цени“.

БИЛТЕН ННКС: У којим областима пословања нафтних компанија очекујете оштар пад инвестиционе активности?

ЛУКОИЛ: То, што тржиште демонстрира данас – то је сценарио 90-их година. Нафтна грана је могла да се мобилише и путем укрупњавања смањи своје трошкове. Стварање BP, ExxonMobil,

се се то дешавало крајем двадесетих година и почетком двехиљадитих. Компаније су се укрупниле, смањиле трошкове и успеле да преживе. Исто ће се догодити и данас. Тржиште је већ почело да демонстрира ову тенденцију.

Потребно је смањити трошкове. Ово се тиче како компанија, тако и Русије. Данас је потребно одрећи се капиталних пројеката који ће постати исплативи у дугорочној перспективи. Без обзира колико је примамљиво да се реализују, данас је неопходно мобилизовати се и издржати одређени период времена, који може да траје две године, а може и пет.

Вагит Алекперов, Председник ПАО ЛУКОИЛ

У овом тренутку нема планова за ширење мреже бензинских станица у Европи. Компанија „ЛУКОИЛ“ је утврдила стратегију ширења искључиво у сегменту геолошких истраживања и вађења нафте. Ваља истаћи да „ЛУКОИЛ“ у области прераде пролази врло добар период свог развоја. На пример, рафинерија ISAB на Сицилији је сложена структура, а ове године показује одличне резултате и по чистом приходу и по EBITDA.

БИЛТЕН ННКС: Да ли је смањење оперативних трошкова и смањење инвестиција угрожава положај нафтних компанија на тржишту?

ЛУКОИЛ: Најважније је да постоје стабилна правила опорезивања нафтног сектора. Ово је такође врло важно и за земљу уопште. Сав свој новац нафташи троше на инвестиције, на развој руске индустрије. Ако

престанемо да трошимо, огроман број градова, који су тесно повезани и зависе од одређених привредних грана, попут црне металургије, производње цевовода, машинске и лаке индустрије, једноставно ће стати. Неопходно је да се разуме – нафташи данас никаква средства не остављају на страну.

БИЛТЕН ННКС: Да ли ће ограничени обим инвестиција у сектору на неки начин утицати на инвестирање у обновљиве изворе енергије?

ЛУКОИЛ: Тренд који је сада присутан стваран је десетинама година. Када

је цена била висока, прављене су прогнозе да ће порастати још више – до 170-200 долара за барел. Ово је давало стимуланс развоју алтернативне енергетике и технологија које обезбеђују уштеду енергије. И данас се види да је Европа поставила задатак да се њене потребе за енергентима намирне 20 до 30 одсто из ОИЕ. Прилично популарни постали су аутомобили који раде на електричну, алтернативну енергију. Ови трендови се морају уочити и с њима се мора рачунати. То значи да компаније морају да буду не само нафтне или гасне, већ енергетске компаније.

ПАО „ЛУКОИЛ“

Највећа руска приватна нафтна компанија по приходу и капитализацији. Контролни пакет припада руководству, а главни власници су оснивач и председник компаније Вагит Алекперов (22,94%) и потпредседник Леонид Федун (9,78%). На ЛУКОИЛ одлази 2% светске производње нафте и 1% светских доказаних залиха нафте (друго место на свету међу приватним компанијама). Изводи радове на вађењу нафте на 464 налазишта. У власништво Групе спада и 14 рафинерија које производе нафтне деривате и петрохемијске производе, као и мрежа од 5,8 хиљада бензинских станица. Приход компаније „ЛУКОИЛ“ за девет месеци 2015. године изнео је 74,7 милијарди долара, чисти приход 2,3 милијарде долара (US GAAP). Обим производње нафте компаније прошле године достигао је 85,65 милиона тона.

ИНТЕРВЈУ: Марко Чадеж, председник Привредне коморе Србије

УПРКОС КРИЗИ НАСТАВЉЕНА УЛАГАЊА У НАФТНИ СЕКТОР СРБИЈЕ

Владимир Спасић

Упркос глобалној кризи, нафтни сектор Србије у протекле две године завршио је велики инвестициони циклус, који је, између осталог, подразумевао модернизацију рафинерије и откривање нових лежишта нафте и природног гаса. Продаја деривата у Србији прошле године била је већа за око пет одсто у односу на 2014, а позитиван тренд настављен је и у првом тромесечју ове године. Очекујемо наставак модернизације рафинерије у Панчеву, али и малопродајних објеката наше највеће нафтне компаније, каже Марко Чадеж, председник Привредне коморе Србије

БИЛТЕН ННКС: Како процењујете инвестиције у енергетском сектору 2016?

Ускоро би требало да почне градња блока Б3 у Термоелектрани Костолац Б", а паралелно са тим и улагање у развој угљенокопа, како би ново постројење добијало довољне количине угља. Реч је о највећој појединачној инвестицији у српској енергетици, вредној више од милијарду долара, која се реализује у оквиру аранжмана са кинеским партнером China National Machinery & Equipment Import & Export Corporation (СМЕС). Ове године добили смо прве киловате из ветроелектране у Кули, а предстоје нове инвестиције у производњу струје коришћењем енергије ветра, малих

водотокова и биомасе. Од највећег значаја за повезивање Србије са енергетским системима региона и Европе биће и почетак радова на Трансбалканском коридору. Према информацијама стручњака прва фаза овог пројекта је спремна за реализацију. Очекују се и интензивније активности на изградњи Балканског гасног прстена не само према Бугарској, већ и према Румунији и Хрватској. У 2016. почела је примена новог Закона о рударству и геолошким истраживањима, који регулише истраживање и експлоатацију енергетских минералних сировина, а биће усвојена и нова Уредба о подстицајним мерама, односно фид-ин тарифи, што би требало да подстакне нова улагања у енергетски сектор.

БИЛТЕН ННКС: Шта ће бити са инвестицијама у сектору нафте и гаса, ако цена "црног злата" остане око 30 долара у 2016. години?

МАРКО ЧАДЕЖ: Процене су да би негативни тренд на глобалном нивоу из претходних година могао да се заустави ове године и да у 2017. нафтна индустрија крене линијом опоравка. Упркос глобалној кризи, нафтни сектор Србије у протекле две године завршио је велики инвестициони циклус, који је, између осталог, подразумевао модернизацију рафинерије и откривање нових лежишта нафте и природног гаса. Квалитет нафтних деривата знатно је унапређен, Нафтна индустрија Србије (НИС) је постала озбиљан регионални играч ширењем брэнда и малопродајне

мреже, као и кроз концесиона истраживања угљоводоника у Румунији, Републици Српској и Мађарској. Компанија је базирала развојни циклус на новим лежиштима сирове нафте тако да се и ове године очекују улагања у ресурсну базу. Продаја деривата у Србији прошле године била је већа за око пет одсто у односу на 2014, а позитиван тренд настављен је и у првом тромесечју ове године. Очекујемо наставак модернизације рафинерије у Панчеву, али и малопродајних објеката наше највеће нафтне компаније.

БИЛТЕН ННКС: Да ли смањење трошкова пословања и инвестиција може стратешки да угрози компаније које послују у нафтном и гасном сектору?

МАРКО ЧАДЕЖ: Прошле године многе нафтне компаније које имају заокружен ланац од истраживања, преко експлоатације и прераде до сопствене малопродаје, забележиле су пад прихода. Да би задржале позицију на тржишту и очувале основну делатност, биле су принуђене и да се задужеју или продају део имовине. Кризу, логично, успешније превазилазе велике, финансијски јаке фирме, док је доста мањих банкротирало. Истовремено, компанијама које су специјализоване за продају деривата или складиштење, бизнис није у кризи што могу да потврде и домаће трговине дериватима нафте. Пад цена сирове нафте у неку руку им и погодује, јер ако продаја и не порасте, остаће бар на прошлогодишњем нивоу.

БИЛТЕН ННКС: У којој делатности нафтних компанија очекујете највеће смањење инвестиција?

МАРКО ЧАДЕЖ: Глобална криза највише је утицала на смањење инвестиција у истраживање и разраду лежишта нафте и гаса. Најпре су заустављени радови на потенцијалним лежиштима на великим дубинама и у подморју, који су скупи и економски

неоправдани са овако ниском ценом нафте. Очекује се и мање улагања у осавремењавање и нове капацитете за рафинеријску прераду због пада глобалне тражње, али и због примене све строжијих еколошких прописа и појаве нове генерације мотора.

БИЛТЕН ННКС: Да ли одлагање инвестиција у нафтном-гасном сектору има утицај на развој обновљивих извора енергије?

МАРКО ЧАДЕЖ: Сигурно је да ће ситуација на глобалном тржишту скратити или одложити многе инвестиционе планове и у области обновљиве енергије. Можда не у мери у којој су смањења улагања у класичне изворе енергије, јер "зелене" инвестиције нису више питање избора, већ неминовност. Договор на самиту у Паризу крајем 2015. године подразумева трансформацију економских система држава потписница у правцу успостављања зелене

економије. То, пре свега, значи промену устаљених норми и пословних навика, начина рада, већу бригу о човеку и окружењу, ефикасно коришћење свих ресурса, поготово природних. У основи зелене економије налазе се обновљиви извори и њихова рационална употреба. Промене нису лаке, јефтине нити брзе, процеси су дуготрајни и потребан је велики капитал за финансирање нових технологија и енергетских система на бази обновљивих извора. Земље еврозоне, развијене земље, али и енергетски увозно зависне земље, окрећу се обновљивој енергији и усмеравају економски потенцијал ка зеленој економији. Националне нафтне компаније међу првима су почеле трансформацију из нафтних у енергетске. На улагање у развој приморавају их све строжији еколошки прописи, али им то истовремено отвара и могућност за разгранавање бизниса и обезбеђује да се позиционирају као друштвено одговорне компаније.

Биографија

Марко Чадеж је председник Привредне коморе Србије (ПКС) и члан Борда директора Еврокомора (EUROCHAMBRES) из реда земаља ван ЕУ. За председника ПКС изабран је у децембру 2014, са места потпредседника задуженог за модернизацију коморског система и директора представништава Коморе у Немачкој и Аустрији. Обављао је и функцију председника Управног одбора Агенције за страна улагања и промоцију извоза (СИЕПА). Стручњак је за српско - немачке односе и комуникације и један од оснивача и председавајући удружења "Форум Србија - Немачка". Рођен је 1. јуна 1977. године у Београду. Школовао се у Немачкој, где је 2001. дипломирао на Академији за маркетиншке комуникације у Франкфурту. Од 2003. до доласка у ПКС, радио је у Амбасади Немачке у Београду - готово деценију као портпарол Амбасаде. Био је и координатор немачке медијске куће Deutsche Welle за Србију и Црну Гору и координатор програма и саветник за политичка питања и комуникације при Фондацији Конрад Аденауер у Београду. Говори немачки и енглески.

ИНТЕРВЈУ: Бјорнар Тонхауген, потпредседник за тржишта гаса и нафте у Ристад енерџи

ЧАК И ЦЕНА БАРЕЛА ОД 60 ДОЛАРА НИЈЕ ДОВОЉНО ПОДСТИЦАЈНА ЗА УЛАГАЊА У ПРОИЗВОДЊУ

Владимир Спасић

Уз историји дугој 100 година, модерна нафтна индустрија никада није доживела тако драстичне резове инвестиција у две узастопне године, 2015. и 2016. Постоји ризик да драстично смањење капацитета сервисних компанија, као резултат инвестиционих резова у истраживању и производњи, драматично повећа трошкове њихових услуга у средњорочном периоду када крене повећање инвестиција. Чак и са ценом од 60 долара неће бити довољно улагања у нове производне капацитете за покривање растуће потражње у средњем и дугорочном периоду, каже Бјорнар Тонхауген, потпредседник за тржишта гаса и нафте у Ристад енерџи.

БИЛТЕН ННКС: У последњих 70 година сирова нафта била је скупља од 60 долара само у два кратка периода, од касних седамдесетих до почетка осамдесетих и од 2005. до 2014. Зашто постоји утисак да је тренутна цена испод 60 долара много проблематичнија за нафтне компаније?

БЈОНАР ТОНХАУГЕН: Оно што је битно није ниво цене нафте, већ трошкови обезбеђивања тзв. "маргиналног барела" на тржишту у односу на цене нафте. Тренутно, ти трошкови су и даље изнад 80 долара за барел.

Оперативни трошкови по барелу за производна поља су много нижи, код већине су испод 30 долара, што је довољно за покривање тих издатака. Ипак, с обзиром да компаније доносе дугорочне инвестиционе одлуке и да желе да створе одређени принос на улагања, тренутно ценовно окружење није охрабрујуће за инвестиције у поља са вишим ценама исплативости, па чак и са ценом од 60 долара неће бити довољно улагања у нове производне капацитете за покривање растуће потражње у средњем и дугорочном периоду.

БИЛТЕН ННКС: Какве последице смањења инвестиција нафтне компаније могу очекивати у будућности?

БЈОНАР ТОНХАУГЕН: Смањење инвестиција сада има силовит утицај на производњу, како краткорочно тако дугорочно. Највидљивији краткорочни ефекат је враћање годишње производње неконвенционалне нафте (tight oil) са запањујућег раста од два милиона барела дневно у децембру 2014. године на пад од 0,9 милиона барела дневно у априлу 2016. године. Пословни циклуси истраживања и производње нафте и гаса су дужи него у било којој другој индустрији: за офшор око пет година, а за шкриљце у САД 12-18 месеци. То одговара типичном протоку времена од колебања цена до реаговања на страни понуде. Неколико фактора доприноси дужем чекању резултата: геолошко отклањање ризика (1-2 године), званични и комерцијални процес доношења одлука (1-2 године), развој поља (2-5 година) и инфраструктурно и оперативно отклањање ризика (до две године).

Током пада у глобалној економији од 2009. године, имали смо појаву великог вишка капацитета у нафтној индустрији. Подржани од стране веома заинтересованих инвеститора, мегапројекти су донели двоструко више резерви него што је потребно да се уравнотежи производња. Сервисна индустрија је профитирала јер су трошкови повећани, а компаније које су се бавиле истраживањем и производњом трпеле су због преобимних улагања и раста дуга.

Сада смањују трошкове где год могу, углавном због цикличних фактора. У индустрији шкриљца у САД, цена исплативости на самом налазишту смањена је у просеку за чак 35-40 одсто у односу на ниво из 2014. И то кроз смањење маржи сервисних фирми, али и зато што су компаније ставиле нагласак на својим најбољим налазиштима и побољшали технике производње. Цена исплативости офшор пројеката се, такође, побољшава, али углавном због цикличних фактора.

У средњорочном периоду, уз раст потражње нафте у комбинацији са смањеним инвестицијама и утицајем на глобални потенцијал понуде, тржишта нафте ће захтевати веће цене и трошкови ће циклично поново порасти. Такође, постоји ризик да драстично смањење капацитета сервисних компанија данас, као резултат инвестиционих резова у истраживању и производњи, може драматично да повећа трошкове сервисних услуга у средњорочном периоду када компаније почну да повећавају инвестиције.

БИЛТЕН ННКС: Да ли очекујете инвестиције у сектору нафте ако цене остану око 30 долара у 2016?

БЈОНАР ТОНХАУГЕН: Инвестиције на глобалном нивоу у истраживање и производњу нафте и гаса смањују се 2016. већ другу годину за редом. Улагања, дефинисана као CAPEX у који је укључен и CAPEX за истраживање, достигла су врхунац 2014. године са историјским рекордом од 900 милијарди долара, а онда су 2015. пала око 25 одсто на 675 милијарди. У 2016. очекујемо пад инвестиција за још 20-25 одсто на око 530 милијарди што би значило повратак на ниво из периода 2007-2009. У сто година дугој историји модерна нафтна индустрија никада није доживела тако драстичне резове у две узастопне године. Међутим, инвестиције у сектору нафте и гаса, чак и ако цена нафте остане 30 долара за барел, у 2016. ће и даље бити високе

у историјском и апсолутном смислу. А, могле би пасти око 30 одсто ако цене нафте буду у просеку 30 долара, у односу на наш садашњи очекивани пад од 20-25 одсто.

БИЛТЕН ННКС: У којим активностима нафтних компанија очекујете највеће смањење инвестиција?

БЈОНАР ТОНХАУГЕН: Очекујемо да нафтне компаније више смање CAPEX за истраживање, у процентима, него CAPEX за развој, јер су активности везане за истраживању флексибилније него код развојних пројеката који имају много стриктније трошкове. Што се тиче сегмента снабдевања, очекујемо највећа смањивања код шкриљца (41 одсто у 2016), а затим код нафтног песка (35 одсто). Офшор инвестиције би требало да се смање за око 20 одсто, а најмање улагања у конвенционалне изворе на копну.

Биографија

Бјорнар Тонхауген је старији аналитичар за нафту из гас и недавно је постао стратег за сировине у "Nordea Markets", водећих међународној инвестиционих банци у Нордијском и региону Балтичког мора. Има диплому мастера индустријске економије са Норвешког универзитета науке и технологије.

INTERVIEW: Bjørnar Tonhaugen, Vice President Oil Markets, Rystad Energy

EVEN AT 60 USD/BBL THE WORLD WOULD NOT INVEST ENOUGH

By Vladimir Spasić

In its 100 years lifetime, the modern oil industry has never experienced so drastic cuts in investments over two consecutive years, 2015 and 2016. There is also a risk that the drastic cut in oil service capacity now, as a result of E&P investment cuts, may cause a dramatic increase in oil field service costs in the medium term when companies start increasing investments again. But even at 60 USD/bbl the world would not invest enough in new production capacity to cover for base decline and growing oil demand in the medium-to-longer term, said Bjørnar Tonhaugen, Vice President Oil and Gas Markets at Rystad Energy.

BULLETIN NPCS: In the last 70 years crude oil was more expensive than \$60 just in two short periods, from late seventies till early eighties and from 2005. till 2014. Why there is impression that the current price below \$60 is much more problematic for oil companies?

BJONAR TONHAUGEN: What matters is not the level of the oil price, but the cost of supplying the marginal barrel to the market relative to oil prices. Currently, the cost of supply for the marginal barrels is still above 80 USD/bbl. Operating costs per barrel for producing fields are much lower with the majority of fields requiring less than 30 USD/bbl Brent to cover operating expenses. Nevertheless, as companies make long term investment decisions and would like to generate a certain return on investments, the current price environment is not encouraging investments in fields with higher breakeven oil prices, and even at 60 USD/bbl the world would not invest enough in new production capacity to cover for base decline and growing oil demand in the medium-to-longer term.

BULLETIN NPCS: What consequences of decrease in investments oil companies can expect in future?

BJONAR TONHAUGEN: The reduced investments now has a violent impact on production, both in the short-term and long-term. The most visible short-term effect is a reversion of annual growth from US tight liquids production from a staggering +2 million bbl/d in December 2014 to a decline of -0.9 million bbl/d in April 2016. The business cycles within oil and gas exploration and production

are longer than what we see in any other industry: For offshore about 5 years and for US shale 12-18 months. This corresponds to the typical time from price swings to supply response. Several factors contribute to these long lags: geologic de-risking (1-2 years), official and commercial decision processes (1-2 years), development of fields (2-5 years) and infrastructure and operational de-risking (0-2 years). During the upcycle in the global economy from 2009, we saw massive overcapacity coming on stream in the oil industry. Supported by eager investors, megaprojects brought twice as much reserve additions as needed to balance production. The service industry benefited as costs increased and E&P companies suffered from over-investments and debt increased. Costs are now being cut wherever they

can, mostly due to cyclical factors. In US shale, breakeven prices at the wellhead have been reduced by as much as 35-40% on average from 2014-levels as service companies margins are squeezed, but also as companies have prioritized their best wells and improved extraction techniques. Offshore project breakeven oil prices are also improving, but mostly due to cyclical factors. In the medium term, growing oil demand coupled with reduced investments and impact on global supply potential, the oil market will require higher oil prices and costs will rise cyclically again. There is also a risk that the drastic cut in oil service capacity now, as a result of E&P investment cuts, may cause a dramatic increase in oil field service costs in the medium term when companies start increasing investments again.

Introduction to Rystad Energy

- Independent upstream advisory & database firm established 2004
- Headquartered Oslo, Norway, with additional research team in India
- Management team with broad industry experience from E&P, management consulting, finance and Oilfield service
- The leading upstream advisor of Norway
- Vendor of revolutionizing global databases for the E&P and Oilfield service markets
- Fast growing international organization with increasing global coverage and presence

RYSTAD ENERGY

Unique combination of data, experience and insight, forming a strong knowledge base continuously being further developed

RYSTAD ENERGY

TRANSPARENCY IN THE OIL AND GAS INDUSTRY

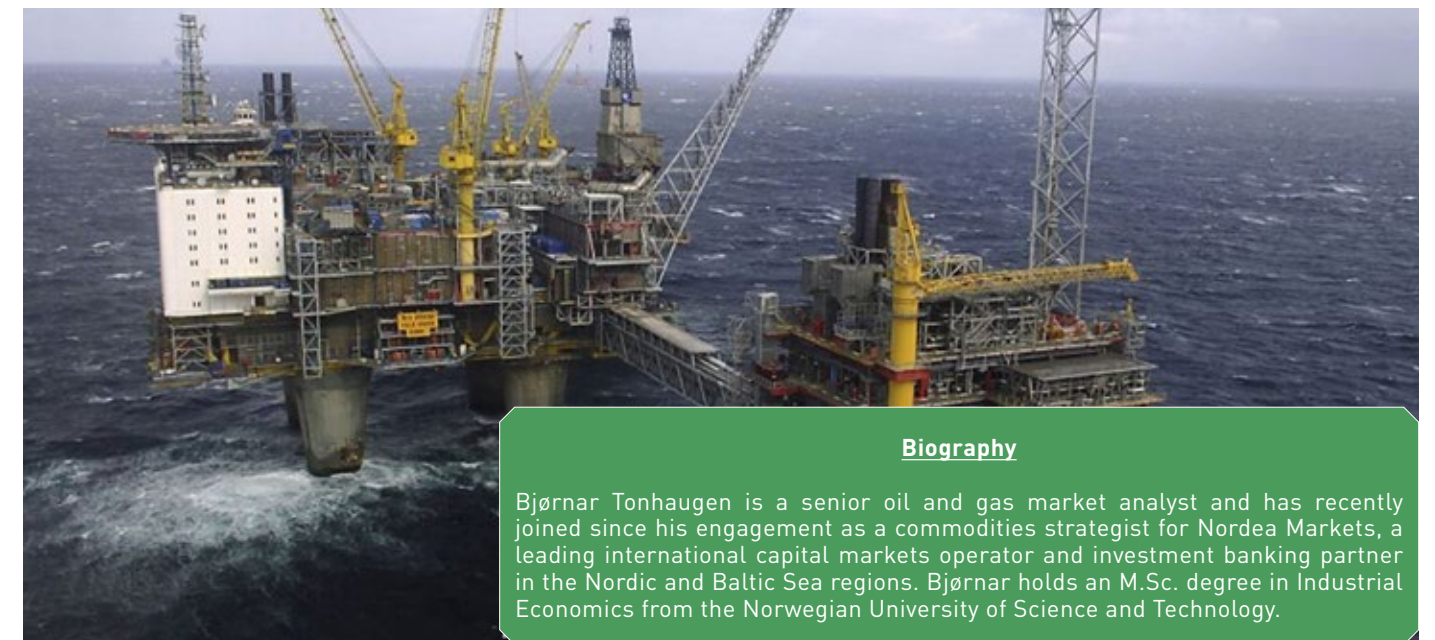
BULLETIN NPCS: Do You expect investments in the oil sector if oil prices remain around \$ 30 in 2016?

BJONAR TONHAUGEN: Investments in the global upstream oil & gas sector is contracting in 2016 for the second year in a row. Investments, defined as capex including exploration capex, peaked in 2014 at an all-time high of 900 BUSD and declined by ~25% to 675 BUSD in 2015. In 2016, we expect investments to fall by another 20-25% to around 530 BUSD which are back to levels of the 2007-09 period. In its 100 years

lifetime, the modern oil industry has never experienced so drastic cuts over two consecutive years. However, the investments in the oil and gas sector even if oil prices stay at 30 USD/bbl in 2016 will still be high in historical and absolute terms, but investments may fall by ~30% in 2016 if oil prices should average 30 USD/bbl, compared to our current expected drop of 20-25%.

BULLETIN NPCS: In which activities of oil companies you expect the greatest reduction in investments?

BJONAR TONHAUGEN: We expect oil companies to cut exploration capex more, in percentage terms, than development capex, as exploration activities are more discretionary than development projects which have more committed expenditures. In terms of supply segments, we expect investments in shale/tight oil to contract the most (~41% in 2016), followed by oil sands (~35%). Offshore investments contract by ~20%, while conventional onshore contracts the least.

Biography

Bjørnar Tonhaugen is a senior oil and gas market analyst and has recently joined since his engagement as a commodities strategist for Nordea Markets, a leading international capital markets operator and investment banking partner in the Nordic and Baltic Sea regions. Bjørnar holds an M.Sc. degree in Industrial Economics from the Norwegian University of Science and Technology.

ИНТЕРВЈУ: Вирендра Чаухан, нафтни аналитичар консултантске куће Energy Aspects

САДАШЊЕ ЦЕНЕ ИЗАЗВАЈЕ ЗНАЧАЈНУ ЦЕНОВНУ НЕСТАБИЛНОСТ

Владимир Спасић

Иницијално смањење инвестиција било је резултат повећања ефикасности и смањења трошкова услуга, али улагања на глобалном нивоу су сада испод потребних за одржавање производње. Појавиће се велики мањак на страни снабдевања изазван потезима индустрије који су били одговор на пад цена нафте, и то већ постаје све видљивије у неким нафтним басенима. Цене нафте на садашњим нивоима ће заиста утицати на снабдевање и биће узрок значајне нестабилности цена, рекао је Вирендра Чаухан, нафтни аналитичар консултантске куће Energy Aspects са канцеларијама у Лондону, Њујорку и Сингапуру.

БИЛТЕН ННК: Да ли смањење оперативних трошкова и инвестиција може угрозити тржишну позицију нафтних компанија?

ВИРЕНДРА ЧАУХАН: Извесно је да је на делу прелаз ка што мањим трошковима производње који су најнижи на Блиском истоку. Русија је била у стању да повећа производњу тако што је трошкове везала за рубљу. Цена нафте у руској валути смањена је само 16 одсто у односу на пад од 50 одсто у доларима за уговоре за Брент.

БИЛТЕН ННК: Како су ниске цене нафте промениле инвестиционе стратегије?

ВИРЕНДРА ЧАУХАН: Мислим да је индустрија знала да је цена од сто долара превисока, али можда су видели 70 долара као фер цену по којој индустрија може да задовољи глобалну тражњу за нафтом, без расипања. Цене нафте на овим нивоима ће заиста утицати на снабдевање и изазвати знатну нестабилност цена.

БИЛТЕН ННК: Да ли ограничена инвестициона активност у сектору нафте има утицај на улагања у обновљиве изворе енергије?

ВИРЕНДРА ЧАУХАН: Ниске цене нафте стимулисале су тражњу нафте што је лоше за обновљиве изворе енергије. Шире гледано, обновљиви извори енергије ће имати улогу у енергетском миксу, њихов раст иде са ниске основице и зато ће нове технологије, као што су електрична возила, утицати на тражњу нафте у наредних десет година, али то је пре свега нешто што ће имати утицај тек после 2025. не данас.

БИЛТЕН ННК: Како оцењујете инвестиције у енергетском сектору у 2016?

ВИРЕНДРА ЧАУХАН: После врха у 2014, инвестиције у глобални сектор

истраживања и производње смањене су скоро 250 милијарди долара. Док су почетне редукције биле резултат повећања ефикасности и смањења трошкова услуга, глобални ниво потрошње сада је на нивоу који није довољан да се одржи садашња производња. Не треба заборавити да глобално тржиште снабдевање чини 95 милиона барела дневно, а производња нафте не постаје лакша. Имаћемо велику празнину у снабдевању због потеза индустрије у условима ниске цене нафте и то већ постаје све видљивије у кретању производње у Латинској Америци, бившем Совјетском Савезу искључујући Русију, Северном мору.

БИЛТЕН ННК: Да ли очекујете инвестиције у сектору нафте ако цене остану око 30 долара у овој години?

ВИРЕНДРА ЧАУХАН: Улагања ће остати смањена, наше прогнозе очекују раст цене нафте, у просеку 41 долар по барелу у другом кварталу 2016, а затим 59 у трећем и 65 у четвртном. Иницијалне оцене показују да ће инвестиције и даље бити под притиском у 2017. години јер међународне нафтне компаније покушавају да прилагоде свој пословни модел окружењу у којем нафта кошта 50 долара у односу на 100 долара на које су навикли пре три године.

БИЛТЕН ННК: У којим активностима нафтних компанија очекујете највеће смањење инвестиција?

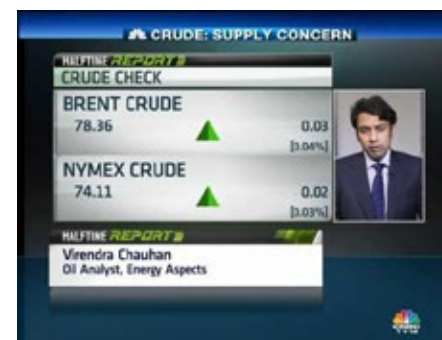
ВИРЕНДРА ЧАУХАН: Истраживање је претрпело највећи удар, али и трошак одржавања се такође смањује, као што је очигледно на местима где постоје веома стара налазишта, као што је басен Кампос у Бразилу. Наравно, када смањите потрошњу на истраживање, то не утиче на производњу данас, али потискује будућу продукцију. Коначне инвестиционе одлуке о пројектима такођу су одложене како би се покушало смањење трошкова кроз преговоре, процењујемо да су на чекању пројекти од шест милиона барела на дан у оквиру ОПЕК-а и ван њега.

Биографија

У "Energy Aspects" је задужен за глобално снабдевање сировом нафтом и основама тражње, са посебним нагласком на регионалне балансе, трговачке токове и репере (benchmarks). Његова специјалност су апстрим и шкриљци. Ради анализе утицаја шкриљаца у САД на нафтна тржишта које редовно преносе водећи медији. Посебне области истраживања су му економија глобалне производње нафте. Почео је као аналитичар у Лондону, Вирендра је прешао у Сингапур у септембру како би помогао оснивање азијске канцеларије окренуте тржиштима сирове нафте у Азији. Вирендра експертиза је примена дубинских анализа на суштинска дешавања на тржишту.

Вирендра Чаухан има докторат из физичке хемије са лондонског Imperial College, са фокусом на обновљиве изворе енергије. После студија проео је 18 месеци у European Oil & Gas Equity Research team у Nomura International, а онда је 2012. прешао у Energy Aspects.

INTERVIEW: Virendra Chauhan, Oil Analyst at Energy Aspects

OIL PRICES AT THESE LEVELS WILL CAUSE SUBSTANTIAL VOLATILITY IN PRICES

By Vladimir Spasić

Initial investment cutbacks were a result of efficiency gains and service cost reductions, but global spending levels are now below required for maintaining production. There will be a gaping supply gap left by the actions taken by industry in response to the oil price downturn and this is already becoming increasingly visible in some oil basins. Oil prices at these levels will really impact supplies and cause for substantial volatility in prices, said Virendra Chauhan, Oil Analyst at Energy Aspects.

BULLETIN NPCS: Does the reduction of operating expenses and a decrease in investments can endanger market position of the oil companies?

VIRENDRA CHAUHAN: You are certainly seeing a transition to the lowest cost production which is in the Middle East. Russia has been able to grow output by making its costs rouble based. The oil price in rouble terms was only lower by 16% compared to the near 50% reduction in USD terms for the Brent contract.

BULLETIN NPCS: How low oil prices changed oil companies investment strategies?

VIRENDRA CHAUHAN: I think the industry knew that \$100 was too high, but maybe they saw \$70 as a fair price at which the industry can meet global oil demand whilst not being wasteful. Oil prices at these levels will really impact supplies and cause for substantial volatility in prices.

BULLETIN NPCS: Does the limited investment activity in the oil sector has an impact on investment in renewable energy sources?

VIRENDRA CHAUHAN: Low oil prices have stimulated oil demand which is negative for renewables. More broadly, renewables will have a role to play in the energy mix, and whilst it is growing, it is doing so from a very low base and therefore disruptive technologies such as electric cars will impact oil demand at the margin over the next 10 years, but this is really a 2025+ story rather than something which impacts today.

BULLETIN NPCS: How do You assess the investments in the energy sector in 2016?

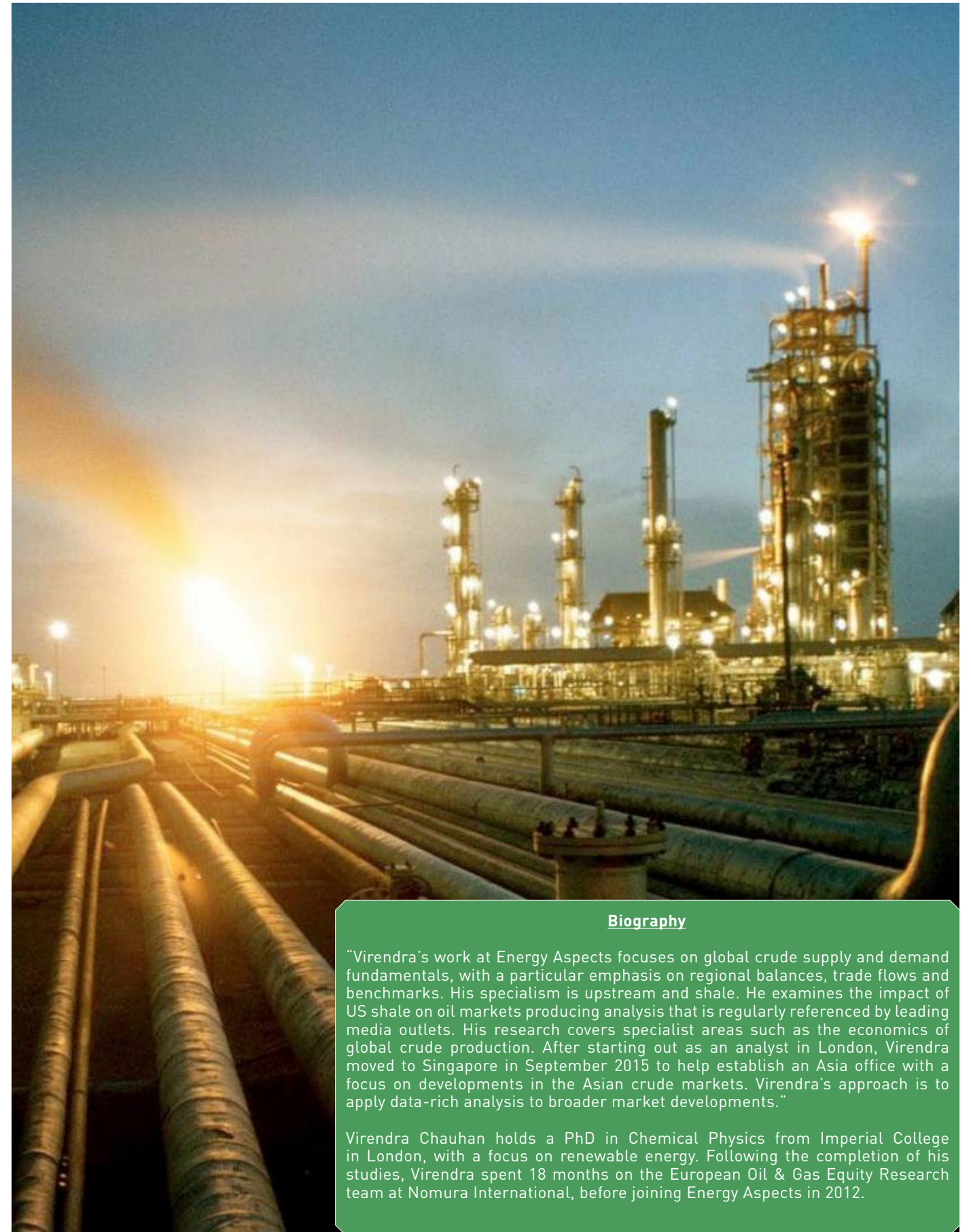
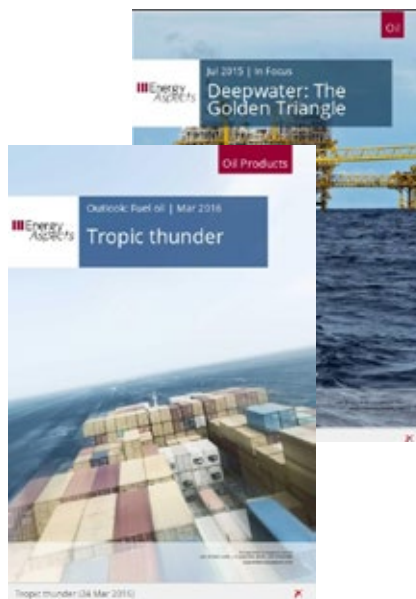
VIRENDRA CHAUHAN: From the 2014 peak, investment in global upstream are down by almost \$250 billion. Whilst the initial cutbacks were a result of efficiency gains and service cost reductions, global spending levels are now at levels below that required to hold output constant. One must remember that the global supply market is 95 mb/d and producing oil is not getting any easier. There will be a gaping supply gap left by the actions taken by industry in response to the oil price downturn and this is already becoming increasingly visible in the production trends of Latin American producers, FSU-ex Russia, North Sea.

BULLETIN NPCS: Do you expect investments in the oil sector if oil prices remain around \$ 30 in 2016?

VIRENDRA CHAUHAN: Oil investment will remain subdued, our forecasts expect oil prices to move higher, averaging \$41 per barrel in Q2 16, and then \$59 in Q3 and \$65 in Q4 16. Initial suggestions are that investment will continue to be impacted in 2017 as the international oil companies try to adjust their business model to operating in a \$50 crude world compared to the \$100 environment they got used to three years ago.

BULLETIN NPCS: In which activities of oil companies you expect the greatest reduction in investments?

VIRENDRA CHAUHAN: Exploration investment has taken the biggest leg lower, but maintenance spending is also falling, as is apparent in places where there are large mature basins such as that of the Campos basin in Brazil. Of course when you cut exploration spending, you don't impact production today, but future output is pushed back. Final investment decisions on projects are also being scaled back in order to try and re-negotiate costs lower, we estimate that 6 mb/d of non-OPEC and OPEC projects have been scaled back.

Biography

"Virendra's work at Energy Aspects focuses on global crude supply and demand fundamentals, with a particular emphasis on regional balances, trade flows and benchmarks. His specialism is upstream and shale. He examines the impact of US shale on oil markets producing analysis that is regularly referenced by leading media outlets. His research covers specialist areas such as the economics of global crude production. After starting out as an analyst in London, Virendra moved to Singapore in September 2015 to help establish an Asia office with a focus on developments in the Asian crude markets. Virendra's approach is to apply data-rich analysis to broader market developments."

Virendra Chauhan holds a PhD in Chemical Physics from Imperial College in London, with a focus on renewable energy. Following the completion of his studies, Virendra spent 18 months on the European Oil & Gas Equity Research team at Nomura International, before joining Energy Aspects in 2012.

Стручни текст

НИСКА ЦЕНА НАФТЕ ДУГОРОЧНО УСПОРАВА РАЗВОЈ НАФТНОГ СЕКТОРА

Пише: Александар Недучин

Тек неколико година након констатације Међународне Агенције за Енергију (IEA, 2010.) да је време јефтине нафте прошло, постали смо сведоци суноврата њене цене од средине 2014. Но, и поред неких прогноза да ће, уколико цена нафте падне испод 80 долара доћи до краха светске економије, то се, барем за сада, није обистинило.

Тек неколико година након констатације Међународне Агенције за Енергију (IEA, 2010.) да је време јефтине нафте прошло, постали смо сведоци суноврата њене цене од средине 2014. Но, и поред неких прогноза да ће, уколико цена нафте падне испод 80 долара доћи до краха светске економије, то се, барем за сада, није обистинило.

Не догађа се овакав пад цена по први пут у последњих тридесетак година. После рекордне цене од 145 долара за барел јула 2008. године, већ децембра исте године је пала на 30,28 (WTI), да би се након опоравка, кретала између 90 и 110 долара неколико година. Године 1998. је пала за 33%, пре три деценије чак за 48%. На први поглед, непосредни повод су велика понуда и мала потражња. Посредан, вероватно, скуп економских и геополитичких збивања, евентуално и спекулантских радњи и потеза. Било како било, последице опадања инвестиционих активности у сектору нафте (и гаса) до којих је дошло као логичан одговор на драстично опадање прихода од продаје сирове нафте, како код земаља извозница, тако и код мултинационалних нафтних компанија, имаће веома озбиљне и дугорочне импликације.

Консултантска кућа Wood Mackenzie истиче да је 68 пројеката у области истраживања и производње нафте и гаса, вредних око 380 милијарди долара, стављено „на чекање“, чиме се светско тржиште 2021. године лишава 1,5 милиона барела нафте на дан, односно, 3 милиона барела 2025. године (у овако капитално-интензивној индустрији каква је нафтна, привођење намени једног поља је процес који од обезбеђења неопходних лиценци за истраживање, па до почетка саме производње, траје и по деценију). Више од половине наведеног броја пројеката се односи на активности у „дубоким водама“.

Репланирање од стране нафтних компанија у условима императивног смањења трошкова производње и

пословања у целини, подразумева не само стављање у први план најпрофитабилнијих пројеката, него и смањење обима пројеката који су већ у фази реализације, коришћење мање захтевних технологија и по питању нивоа квалитета, врсте и броја опреме коју је потребно инсталирати, и по питању ресурса које оне користе, што неминовно доводи до наставка смањивања броја запослених и у овој години (по The New York Times, спомиње се цифра од 250.000 изгубљених радних места у сектору од почетка кризе цене).

Rigzone (водећи светски „online“ извор вести из индустрије нафте и гаса) објављује да су сервисне компаније, пошто у овим тржишним условима све теже долазе до посла, принуђене да спуштају цене својих услуга - годишњи најам брода са гарнитуром за бушење је са 405.000 долара у 2014. години, пао је на 332.000 у 2015. Дошло је, такође, до смањења дневног најма платформи - у неким случајевима чак и за 60%, до повлачења око 40 платформи са „дубоких вода“, итд.

РЕАКЦИЈЕ КОМПАНИЈА У РЕГИОНУ ...

MOL

Након стратешких потеза оцењених као бриљантних у Северном мору у британским територијалним водама и једном блоку у Курдистану у Ираку, годину-две пре почетка колапса цена, компанија је данас суочена са немогућношћу профитабилног наставка радова на подморској производњи при цени нафте од

30 \$/b, одн. са разочаравајућим резултатима тестирања у Ираку. У последњем кварталу бележе губитак од 1,6 милијарди долара. Наставиће са интензивирањем производње у Мађарској и Хрватској, али и истражним радовима и производњом у Русији, Норвешкој и Пакистану. У овој години се очекује за око 20% мање инвестиционих улагања у односу на 2015. годину (по извештају компаније из новембра 2015., до тада је утрошено за 30% мање средстава за капиталне инвестиције од планираних за текућу годину). Праг рентабилности за опредељење за инвестирање у производњу је при цени од 35 \$/b, уз планирано смањивање оперативних трошкова производње за 80 - 100 милиона долара. Остварење профита виде у рафинеријској преради и на њу ће се фокусирати ове године.

OMV

Компанија бележи смањење планираних инвестиција са 2,8 милијарде евра у 2015. години на 2,4 милијарде у овој години (13%), иако је за период 2014 - 2016 циљ био улагање по 3,9 милијарди годишње. Усмерена је на одржавање постојеће производње, развој у Русији, УАЕ и Ирану, а, уколико то буду околности на локалу дозвољавале, оживљавање производње у Либији и Јемену, уз наставак активности у Аустрији, Румунији, на Северном мору, Блиском истоку и Африци.

Побољшање свог биланса виде у продаји највеће турске компаније за трговину дериватима (1.785 пумпних станица широм земље; продато 10 милиона тона горива у 2015. години; располаже са 1 милион кубних метара складишног простора), која је у власништву OMV од 2010. године.

LUKOIL

Смањујући планирана инвестициона улагања за 2015. годину са 15 милијарди долара на 12,5 током лета, до краја године је реализовано око 9 милијарди. У том оквиру је планиран ниво и ове године, јер по речима В. Алекперова, првог човека ове највеће руске приватне нафтне компаније, у овом тренутку „задатак није развој него преживљавање“. Ако, међутим, цена остане на 30 долара по барелу, ова цифра ће бити смањена за 1,5 милијарду долара. Но, и поред тога, започети пројекти у Ираку и Узбекистану се настављају, а интерес показују за наступ у Мексику са CHEVRON-ом и самостално у Ирану на рехабилитацији више великих поља. Добијени посао истражних радова у источној Русији на полуострву Тајмир ће бити такође у приоритету. Компанија би могла да „истрпи“ и цену од 9 - 12 долара, али би то довело до свођења инвестиција на нулу уз смањење текуће производње.

GAZPROM NEFT

Као једна од „ћерки“ GAZPROM-а, у свом домену истраживања, производње и продаје нафте и гаса, те прераде нафте, планирала је да ове године утроши на инвестиције 5,13 милијарди долара, што је (за разлику од напред наведених компанија) за 5,5% више у односу на 2015. годину.

Ова средства ће бити утрошена на привођење намени гасних и нафтних поља Новопартовскоје и Месојака на полуострву Јамал, на истражне бушотине у Ираку у близини иранске границе, на подморске бушотине у региону Сахалина (255 милиона), на модернизацију и повећање капацитета московске рафинерије. НИС, који припада већинској овој руској компанији (удео Републике Србије је само 29,87%), планира инвестирање од једне милијарде евра у наредне три године. У 2015. години је уложено у ове сврхе планираних 30,3 милијарде динара, а у 2014. 39,4 милијарде.

До релевантних података о планираним висинама инвестиција руске државне нафтне компаније ZARUBEZHNEFT (власник рафинерије Брод) и HELLENIC PETROLEUM (власник рафинерије у Скопљу) се из расположивих извора није дошло.

И У СВЕТУ:

• **SHELL** је у фази пројектовања до даљњег напустио планове за изградњу највећег петрохемијског постројења на свету, вредног 6,5 милијарди долара са Qatar Petroleum (2 милиона тона моно етилен гликола, линеарног алфа олефина и оксо алкохола)

• **STATOIL** је одустао од лиценци за истраживање западне обале Гренланда и одложило за најмање три године радове на једном пољу у Канади

• **CHEVRON** смањује за 24% свој буџет у односу на 2015. год., планира да потроши на инвестиције 26,6 милијарди долара (између осталог и на проширење поља Тенгиз у Казахстану)

• **CONOCO PHILLIPS** има буџет за ову годину у висини од 7,7 милијарди долара, што је за 25% мање у односу на 2015., одн. 55% мање у односу на 2014. годину. Највећи део ће бити пласиран у развој нафтних поља у САД (шкриљци - Тексас и С. Дакота, Мексички залив и Аљаска).

• **Француски TOTAL** је за инвестиције ове године определио 19 милијарди долара у односу на планираних 20-21, и потрошених 23 за исте сврхе у 2015. години

• **У Норвешкој** ће улагања у производњу гаса и нафте и цевоводни транспорт бити смањена за 13,3%

• **BP** је најавио укидање 4.000 радних места, укључујући ту и 600 ангажованих у Северном Мору код обала Шкотске. Чињеница да ће друга фаза развоја великог подморског нафтног поља Mad Dog у Мексичком заливу коштати дупло мање од планираних 10 милијарди долара, вероватно ће и поред неповољних пословних резултата компаније обезбедити „зелено светло“ наставку овог пројекта.

• **Шпански REPSOL** смањује инвестиције за 20%

• **Инвестиције Русије** у истраживање нафте и гаса ће у овој години бити смањене за 10 - 15%

• **OIL and GAS UK** ће ове године инвестирати у нове пројекте мање од једног милиона фунти, за разлику од по осам милиона последњих пет година

• **ENI** у овој години планира 20% мање улагања (у последњем кварталу 2015. год. је забележен губитак од 9,4 милијарде долара). Експлоатације поља Голијат у Норвешкој и Кашаган у Каспијском мору, те привођење намени гасног поља Зор у Египту су за сада извесни, док се раније планирани пројекти у Ираку и Венецуели одлажу.

Међутим и поред овако неповољних услова за произвођаче, по речима Фатих Бирола, директора IEA, „Сада није време за опуштање. Управо насупротив: период ниских цена нафте је моменат да се појачају наши капацитети за суочавање са претњама енергетској сигурности у будућности“.

Абдулах Салем Ел-Бадри, генерални секретар ОПЕС-а, каже да треба бити спреман на то да ће смањење инвестирања у блиској будућности довести до смањења понуде, што ће, са своје стране, за последицу имати повећање цене сирове нафте и достизање њене вредности и до 200 долара за барел. По процени саудијског министра за нафту, Алија Ал-Наимија, у следећих десет година ће ради потребе задовољења потражње за нафтом на глобалном нивоу (а очекује се да ће она бити бар милион барела дневно већа него данас), морати да се инвестира у сектор око 700 милијарди долара.

Смањењем улагања у производна поља и трошкова њиховог одржавања се нафтне компаније излажу ризику да ће, по речима званичника једне од највећих европских компанија, ако се то изведе исувише „дубоко“, бити веома тешко да приликом пораста цена искористе новонасталу ситуацију на прави начин.

Позитивно у целој ствари је да се пажња (изнуђена, додуше) усмерава ка повећању ефикасности и смањењу трошкова производње. Са ангажовањем

најбољих посада и опреме, у САД се из сваке бушотине произведе за трећину више нафте из шкриљаца, и то по цени нижој за 30%. У В. Британији је просечна цена једне истражне бушотине пала за око 30%, просечна цена производње једног барела нафте је за две године пала 42%. Осим тога, њена влада је, као једна од мера усмерених на олакшавање пословања компанија, најавила смањење пореза за нафтну и гасну привреду у износу од једне милијарде фунти.

Како цена сирове нафте утиче на земље произвођача, вероватно најбоље илуструје разлика између актуелне цене на светском тржишту и минималне цене којом се обезбеђује њен уравнотежен фискални биланс. Минималне цене прорачунавају International Monetary Fund, Institute of International Finance и Deutsche Bank, и знатно се међусобно разликују - примера ради, њихова процена за Кувајт из октобра 2014. за 2015. годину износи: 49,40/62,80/78,40 долара. Уколико цена нафте падне испод ове вредности (граничне, de facto), земља извозница дефицит буџета надокнађује мерама које могу у крајњој инстанци изазвати социјалне тензије

и политичку нестабилност (повећање пореза, смањење социјалних давања, ускраћивање одређених права), промену спољне политике и друго. Прошле године је земље региона Средњег истока и Северне Африке (6 од 10 највећих извозника) пад цене нафте коштао 360 милијарди долара. У Венецуели, сваки долар снижења цене значи губитак од близу 700 милиона долара годишње. Осим што се овај губитак рефлектује на развој нафтног сектора, као највећи губитници у свакој од погођених земаља произвођача се појављују сектори здравства, образовања, други социјални програми, затим инфраструктура, итд.

Велике нафтне компаније су, у односу на земље произвођаче којима је то један од главних или чак једини извор прихода, ослобођене низа корисника буџетских средстава, али су њихове производне цене оптерећене још и разним таксама, дивидендама акционарима, трошковима узетих кредита. За BP, TOTAL и STATOIL је у време цене барела од 37 долара, планирана цена на којој су базирале своје пословање била 60.

Међутим, и поред више него очигледне и логичне повезаности смањења инвестиционих улагања и драстичног смањења цена сирове нафте, ипак се не може занемарити податак да су неке од кључних нафтних компанија редуковале своје инвестиционе планове и пре почетка пада цена. Још у јулу 2013., дакле скоро годину дана раније, TOTAL је објавио да ће у наредној, 2014. години смањити инвестициона улагања. EXXON MOBIL је марта 2014. најавио смањење са 42,5 на 37 милијарди долара у периоду 2015 – 2017. из, претпоставља се, разлога пораста трошкова, мањка квалификоване радне снаге и повећања фискалних ограничења и обавеза. Потврђујући тиме само чињеницу да пораст цене не мора увек да доноси аутоматски и пораст профита.

Табела бр. 1. Упоредни приказ цена нафте које обезбеђују фискалну стабилност и производне цене за поједине земље произвођаче

Држава/ \$/bbl	Кувајт	УАЕ	Иран	Ирак	Ангола	Алжир	Саудијска Арабија	Венецуела	Либија
Минимална цена нафте при којој је уравнотежен фискални биланс *	52	68	70	76	77	93	96	120	208
Производна цена **	8,50	12,30	12,60	10,70	35,40	22,40	9,90	23,50	23,80

*IMF/Economist Intelligence Unit/Bloomberg (37,11 \$/bbl, Dec. 29, 2015)

** UCube by Rystad Energy; Interactive published Nov. 23, 2015

Стручни текст

СМАЊЕНЕ ИНВЕСТИЦИЈЕ - ЛЕК СА КОНТРАИНДИКАЦИЈАМА

Пише: Јелица Путниковић

За до 70 % јефтинија сирова нафта у односу на средину 2014. године изазвала је велике проблем у пословању петролејских компанија у свету. Много их је које су прошлу годину завршиле с губицима, које отпуштају раднике, смањују улагања и дивиденде, а неке, мање, већ су и банкротирале. Тржишна вредност 300 највећих светских нафтних и гасних компанија од јуна 2014. године смањена је за 2,3 билиона долара, односно за 39 %. Financial Times у својој анализи наводи да су инвеститори у обвезнице нафтних и гасних компанија претрпели губитак од 150 милијарди долара због појевтињења сирове нафте и страха од банкрота нафташа у САД и земљама у развоју.

За до 70 % јефтинија сирова нафта у односу на средину 2014. године изазвала је велике проблем у пословању петролејских компанија у свету. Много их је које су прошлу годину завршиле с губицима, које отпуштају раднике, смањују улагања и дивиденде, а неке, мање, већ су и банкротирале. Тржишна вредност 300 највећих светских нафтних и гасних компанија од јуна 2014. године смањена је за 2,3 билиона долара, односно за 39 %. Financial Times у својој анализи наводи да су инвеститори у обвезнице нафтних и гасних компанија претрпели губитак од 150 милијарди долара због појевтињења сирове нафте и страха од банкрота нафташа у САД и земљама у развоју.

И банке повећавају резервисања за губитке из послова везаних за енергију. Неке банке су имале и до 40 % висине капитала пласирано у кредите предузећима из ове индустрије, па су сада зајмодавци заоштрили критеријуме за одобравање кредита, док најлошије рангиране компаније ни не могу да рачунају на приступ капиталу.

За више од 150 милијарди долара смањена је вредност обвезница номинисаних у доларима, еврима, фунтама и јенима од када је нафта типа брент достигла вредност од 116 долара за барел у јуну 2014. године. Током претходне деценије задуживање нафташа је нагло повећано. Укупни дуг укључујући кредите се скоро утростручило са 1,1 билион долара у 2006. на три билиона 2014. године, показују подаци Банке за међународна поравнања (БИС) у Базелу. У замку задуживања највише су упали амерички произвођачи нафте из уљних шкриљаца и националне компаније из земаља у развоју као што је Pemex из Мексика, Petrobras из Бразила и CNPC из Кине.

Јевтинија нафта би требало да делује као стимуланс за глобални привредни раст прерасподељујући реалне приходе од земаља произвођача нафте ка земљама потрошачима, за које се верује да су склоније да потроше тако остварену добит. Међутим, према речима Хјун Сонг Шина, главног економисте Банке за међународна поравнања (BIS), ниске цене нафте утицале су на нестабилност тржишта капитала и обвезница.

“Ниске цене нафте узрок су мањег преузимања ризика, а где се мање преузима ризик цене имовине падају”, рекао је Хјун.

Појевтињење нафте збунило је портфолио менаџере који су се кладили на стабилизацију тржишта прошлог марта, када су цене закратко почеле да расту. Пад након тога задао је тежак ударац многим инвеститорима, који су куповали обвезнице у том кратком периоду очекујући опоравак цена.

Највећих 20 европских банака имале су зајмове у енергетски сектор од скоро 200 милијарди евра, што је скоро четвртина њиховог капитала. Банке у САД су нешто мање изложене енергетском сектору јер је 20 највећих банака позајмило 115 милијарди долара овом сектору што је око 11 одсто вредности акција.

Седам највећих светских нафтних компанија током 2015. године је новим резервама нафте заменило само 75% њихове укупне производње, што је највећи пад у овој деценији. OGUK, британско удружење за нафту и гас процењује да ће инвестиције у истраживање и производњу нафте и гаса у Северном мору током 2016. године пасти, највероватније, за готово 90 %. Ако цена нафте остане на око 30 долара за барел до краја 2016., тада ће 43% нафтних поља у британском делу Северног мора, вероватно, послати с губитком, процењује OGUK и британској влади предлаже хитне реформа система посебних пореза, ради привлачења нових инвестиција.

Занимљиво је, такође, да Међународна агенција за енергију (IEA) очекује да ће Русија, као највећи светски произвођач „црног злата“ због ниских цена до 2021. године смањити своју производњу нафте за 275 000 ббл/д у односу на садашњи ниво.

Јевтина нафта ствара проблеме не само нафтним компанијама, већ и у многим државама, у мери у којој им је та сировина основни извор финансирања буџета. Тако је пад цена нафте довео у питање способност Венецуеле да сервисира обавезе према кредиторима, па је Standard&Poors свео актуелни кредитни рејтинг нафтом најбогатије латинскоамеричке државе на „ССС“. Венецуеланске девизне резерве пале

су у трећем кварталу 2015. године на 35,5 милијарди долара, и настављају убрзано да се празне. БДП Венецуеле је прошле године пао за 10 %, инфлација је између септембра и краја 2015. године достигла ниво од 141 %, према статистичким подацима владе у Каракасу.

Око 50 америчких произвођача нафте континуирано би појефтинјење нафте могло довести до додатног задуживања, стечаја или их присилити на продају имовине, преноси Ројтерс оцене аналитичара који кажу да би за њихово пословање "на нули", уз већ спроведено резање трошкова између 50 и 70 одсто, цена барела требала да буде између 40 и 60 долара. "Више немамо где резати. Бележимо губитке на месечном нивоу", коментарише Рејмонд Лезијен, председник приватне нафтне компаније TMR Exploration из Луизијане за Ројтерс док Џил Потс, власница Summit Oilfield Supplya из Тексаса, фирме која продаје опрему за бушотине каже: "Преживела сам крах 1980. године, но чини ми се да нас чека нови. Ово је преломна тачка. Онај ко тврди да од експлоатације нафте данас зарађује, тај лаже."

Амерички нафташи већину средстава којима располажу усмерују на отплату дугова, док банке додатно поштравају услове за кредите. "Они који раније нису размишљали о банкроту или нису имали план Б, сада то засигурно раде", сматра Чарлс Векхат, партнер у адвокатској компанији Naupes i Voone из Хјустона. Осим штедње нафташи су се окренули и ефикаснијем половању. Ипак, то многе од њих није извукло из кризе па се чује све више прогноза да ће ове и наредних година, ако сировна нафта не поскупи, многе нафтне компаније банкротирати.

Да би преживели нафтну кризу менаџери нафтних фирми су отпочели

са отпуштањем прекобројних радника – прекобројних јер, са смањењем истраживања и производње не отварају се нова истражна поља нити платформ а многе, поготово оне на којима је цена експлоатације скупља су и затворене. Према подацима фирме Graves & Co током 2015. године у светском нафтном и гасном сектору без посла је остало 258.000 радника. А многи се тек спремају да пишу отказе.

Јефтина нафта је превасходни разлог што је Еххон Mobil-у добит у задњем кварталу прошле године пала за 58%, на 2,78 милијарди долара, у поређењу са 6,57 милијарди долара у истом периоду 2014. године. Полугодишња добит се преполовила на 16,2 милијарди долара, у односу на 32,5 милијарди УСД из 2014.

Прошле године је вредност EBITDA била 22 милијарде што је за 30 милијарди мање у поређењу са 2014 годином.

Све скупа, јефтина нафта је већ смањила капиталне инвестиције Еххон-а током 2015. године на 31,1 милијарду УСД, што је у поређењу са 2014 годином пад од 19%. Током ове године планирају инвестиције у вредности од 23,2 милијарде долара, што је 25 % одсто ниже у поређењу са 2015. годином, пише BBC.

Последице пада инвестиција већ су видљиве. Због јефтине нафте Еххон Mobile није успео ни новим открићима ни аквизицијама надокнадити резерве, што се догодило први пут након више од две деценије. Вредност индекса замене резерви угљоводика ове највећа америчка нафтна фирме пао је на 67% одсто, док је током претходне 21 године за редом износио 100% или више. Тренутно резерве у власништву Еххон Mobile износе 24,8 милијарди барела, што је довољно за континуирану

производњу идућих 16 година. На крају 2014. се та производња могла одржавати садашњим темпом 17,4 године. Део резерви од 834 милијарди барела је отписан као комерцијално неисплатив, али за њих постоји могућност поновног активирања ако цена нафте порасте и покрије трошкове истраживања и развоја нафтних и гасних поља, пише нафтни часопис World Oil.

Прошлогодишњи губитак BP-а од 6,5 милијарди долара је чак лошији од резултата из 2010. године, када је британски колос имао огромне трошкове због изливања нафте у Мексичком заливу. Сада планирају смањење оперативних трошкова од 3,4 милијарде долара (у поређењу са 2014. годином) а у плану им је да до 2017. укупно смањење ове расходе за седам милијарди долара. Инвестиције BP у 2015. године износиле су 18,7 милијарди долара (што је 18% мање у поређењу са 2014.), а сада најављују смањење CAPEX-а (капиталних инвестиција) за 8%.

Највећа европска нафтна фирма - британско-холандски Royal Dutch Shell прошле је године укњижила профит од 10,7 милијарди долара, што је 53 % мање од 22,6 милијарди долара профита остварених 2014. године. Из Shell-а најављују укидање 10.000 радних места у наредном периоду и смањен CAPEX-а на 23% у поређењу са 2014. годином.

Ипак, крајем јануара ове године више од 80% акционара Shell-а одобрило је преузимање британске гасне компаније BG Group, што је највеће спајање у енергетици у последњих 20 година. Овим преузимањем Shell ће постати највећа светска компанија за LNG. Мада су челници Shell-а то означили као почетак новог поглавља у раду компаније, не крију да ће због тога у 2016. години отпустити око 10.000 радника у обе фирме широм света и да ће трошкове пословања снижити за четири милијарде долара. Узимајући у обзир планове обе компаније, овогодишњи буџет Shell-а за инвестиције ће бити 33 милијарде долара, што је за две милијарде (5,7%) мање од првог плана за ову годину.

Француска нафтна компанија Total је прошлу годину завршила остваривши нето добит од 10,5 милијарди долара (18 % мање у поређењу са 2014. годином). Истакли су да им је ефекат мера оперативне ефикасности донео бенефит од 1,5 милијарди долара. Већ током 2015. Total је имао смањење CAPEX-а

на 23 милијарде долара, што је 15 % мање у поређењу са 2014. годином.

За разлику од многих великих нафтних компанија Total је, захваљујући почетку реализације девет нових пројеката, прошле године уместо пада у сектору активности у области истраживања и производње имао пораст од 9,4 %.

Ипак, из Totala су навели да ће у 2016. години улагања бити за око две милијарде долара мања него што је првобитно планирано. Од 2017. године, износ намењен инвестицијама ће пасти на између 17 и 19 милијарди долара, најављују из Totala откривајући да ће појачати смањење оперативних трошкова у овој години за 2,4 милијарде долара, у односу на лањску 1,5 милијарду, с тим што ће резање расхода бити повећано на три милијарде долара у 2017. години.

Eldar Saetre, генерални директор Statoila највио је да ће због јефтине нафте ова норвешка компанија до краја 2016. смањити број запослених за 20% - више него што је раније најављено. Ројтерс подсећа да је средином прошле године Statoil објавио да ће до краја 2016. отпустити 7% запослених, док ће број спољних сарадника смањити за трећину.

Норвешке власти највише забрињавају планирана мања улагања у трагање за нафтом и гасом. Тако компаније ове године планирају на истраживање потрошити 16 милијарди круна или 44 % мање у односу на износ потрошен у 2015. "Очекивали смо пад али не у овом обиму. То је знатно слабије од очекивања (централне) Norges Bank", каже главна економисткиња Handelsbankena Kari Due-Andresen. "То значи да ће активности у норвешкој привреди бити слабије него што се првобитно најављивало. Тиме се потврђују наша очекивања о снижењу референтних каматних стопа у марту. Сматрамо да ће Норгес Банк почети усмеравати кључне каматне стопе према нули." Тренутно су кључне каматне стопе у Норвешкој на 0,75 %.

Италијански Ени је са чак 8,8 милијарди евра губитка завршио 2015. годину. Гро тог минуса - од 8,46 милијарди евра - остварен је током последњег лањског тромесечја, када је сировна нафта појефтинила на 44 долара за барел.

Колико су велике последице појефтинјења нафте по Ени показују бројке: Ени је у 2014. остварио добит од 1,3 милијарде евра. Ени је прошле године постао први глобални нафтни

див који је смањео дивиденду, али то су ове године учинили и поједини конкуренти - најновији је шпански Репсол који је објавио да ће деоничарима исплатити 0,30 евра по деоници, уместо раније најављених 0,50 евра.

Румунска нафтна компанија Петром, која је у власништву аустријског OМV-а, одлучила је да остави затвореном застарелу рафинерију Арпецхим, а њена складишта ће користити за складиштење сирове нафте. Будући да ни након два неуспела покушаја продаје нема интереса међу потенцијалним купцима, управа Петрома разматра могућност да посве распусти рафинерију. Уз то Петром током 2016. године намерава смањити производњу нафте за 4%. У 2015. години је произведено 65,19 милиона барела, што је било за 1% мање него у 2014. години, јавља румунски дневник Зиарул Финанцијар.

Осим компанија које се баве истраживањем, производњом, прерадом и продајом нафте, гаса и деривате јефтина нафта је још израженије проблеме у пословању донела и фирмама чије пословање је логистички везано за нафтни и гасни сектор.

Тако је највећа светска услужна нафтна компанија, Schlumberger, само у последњем тромесечју 2015. године укинуо 10.000 радних места, а од новембра 2014. године отпустио је укупно 34.000 радника.

И америчка услужна компанија Halliburton најављује нова укидања радних места. Halliburton је већ у 2015. отпустио 22.000 радника, па је на крају те године имао отприлике 80.000 запослених у свету. Прошле недеље је та компанија најавила укидање још 5.000 радних места. Приходи америчке фирме која изнајмљује технологију и опрему за експлоатацију нафтним и гасним компанијама иначе непрестано падају још од половине 2014. године.

Упркос константном појефтинјењу сирове нафте током прошле године Нафтна индустрија Србије (НИС) је 2015. годину завршио као профитабилна компанија. Одржању профитабилности у сложеним условима у највећој мери је допринело континуирано спровођење програма оперативне ефикасности у целој компанији. Остварени економски ефекат (и на EBITDA и на новчани

ток) мера за повећање ефикасности пословања у 2015. години износио је 13,3 милијарде динара. На тај начин је остварена нето добит од 14,6 милијарди динара и на њу су у највећој мери утицали пад цена нафте на светском тржишту од готово 50% и негативни утицај курсних разлика које су у 2015. износиле 8,1 милијарду динара.

Показатељ EBITDA износио је 46,5 милијарди динара. Иако су финансијски показатељи нижи него 2014. године, они су знатно виши од планираних за 2015, узимајући у обзир пад цена сирове нафте.

НИС је успео да одржи планирани ниво инвестиција и у току 2015. године у развој компаније је уложено 30,3 милијарде динара. Занимљиво је да је износ инвестиција НИС-а у 2015. двоструко већи од нето профита компаније. Што се тиче оперативних показатеља пословања, НИС је у области истраживања и производње повећао резерве угљоводоника за 8 % у поређењу са прошлом годином. Обим прераде нафте и дораде полупроизвода повећан је за 6 одсто у односу на исти период 2014. године и настављена је модернизација прерађивачких капацитета, првенствено кроз активности у оквиру реализације пројекта Дубока прерада.

У домену енергетике, основана је компанија ТЕ ТО Панчево са циљем изградње термоелектране-топлане капацитета 140 MW у Панчеву, завршена је изградња малих електрана Велебит 3 и Сираково 2 и компанија тренутно има 13 малих електрана на нафтним и гасним пољима у Србији, укупног капацитета 11,6 MW. Уз то, НИС планира инвестиције и у промет, посебно сектор малопродаје.

ВЕСТИ ИЗ СВЕТСКОГ НАФТНОГ САВЕТА

ПОЗИВ ЗА ДОСТАВЉАЊЕ СТРУЧНИХ РАДОВА ЗА 22. СВЕТСКИ НАФТНИ КОНГРЕС

ИСТАНБУЛ - Програмски комитет 22. Светског нафтног конгреса отворио је процес завршних припрема за овај скуп позивајући у јануару 2016. експерте из овог сектора привреде широм света да доставе изводе радова које намеравају да презентирају на Конгресу из било које од 20 тема форума селектованих за ово најрепрезентативније окупљање представника свих сектора светске нафтне и гасне привреде.

Под насловом „Мостови за нашу енергетску будућност“, 22. Светски нафтни конгрес, чији ће домаћин од 9. до 13. јула 2017. године бити Истанбул, угостиће, према

очекивањима организатора, 20.000 учесника, 5.000 доносилаца одлука у овом сектору и 50 министара из преко 100 земаља.

Светски нафтни конгрес ће обухватити кључне теме ове индустрије. У четири тематска блока, овај репрезентативни скуп ће обухватити научне, технолошка и професионална достигнућа у индустрији нафте и гаса.

Први блок обухвата област истраживања и производње нафте и гаса, други процесуирање, транспорт и тржишта природног гаса, трећи прераду, петрохемију, транспорт и маркетинг и четврти одрживо руковођење у привреди.

22ND WPC CALL FOR PAPERS OPEN

ISTANBUL - The 22nd World Petroleum Congress Programme Committee welcomed in January 2016 experts from across the industry to submit their abstracts in any of the 20 Forum topics selected for the Congress.

Under the theme of "Bridges to Our Energy Future", the 22nd World Petroleum Congress will

host between June 9-13, 2017 20,000 participants, 5,000 decision-makers and 50 ministers from over 100 countries.

The 22nd WPC will cover a wide range of key topics in the industry. There are four blocks in the Congress that will recognize the scientific, technological and professional achievements of the oil and gas industry.

WPC И OFID ПОКРЕНУЛИ СА НАФТНИМ И ГАСНИМ КОМПАНИЈАМА ИНИЦИЈАТИВУ О ПОДРШЦИ УНИВЕРЗАЛНОМ ПРИСТУПУ ЕНЕРГИЈИ ДО 2030

БЕЧ - Челници највећих нафтних и гасних компанија и стратешки партнери удружили су се 21. марта 2016 са Фондом за међународни развој Организације земаља извозница нафте (OFID) и Светским нафтним саветом (WPC), у пружању подршке тежњама нових Циљева одрживог развоја (SDGs), о општем приступу одрживој енергији.

На састанку у Бечу лансирана иницијатива „Платформа за приступ енергији нафтне и гасне индустрије (EAP)“ представља подршку платформи Одрживе енергије за све (SE4All), којој су се већ придружиле неке од највећих компанија и струковних енергетских удружења.

У саопштењу са састанка се, пред осталога каже да је енергија коначно добила место које јој припада у центру глобалне развојне

агенде. Нови сет Циљева одрживог развоја усвојен у септембру 2015., одговориће потребама 1,1 милијарде људи који немају електричну енергију и 2,9 милијарди оних који још користе дрво за потребе кувања и грејања - тако што ће им омогућити приступ безбеднијим и ефикаснијим модерним енергетским опцијама, укључујући обновљиве изворе енергије

WPC AND OFID LAUNCH INITIATIVE WITH OIL AND GAS COMPANIES TO SUPPORT UNIVERSAL ENERGY ACCESS BY 2030.

VIENNA - Executives from major oil and gas companies and strategic partners joined together on March 21, 2016 with the OPEC Fund for International Development (OFID) and World Petroleum Council (WPC), to support the achievement of the new Sustainable Development Goals (SDGs), in particular SDG7 on universal access to sustainable energy.

The "Oil and Gas Industry Energy Access Platform (EAP)" initiative was launched today by OFID and WPC in support of the Sustainable Energy for All (SE4All) multi-stakeholder platform.

The following launch statement was delivered at the meeting: Energy

ВЕСТИ ИЗ НАЦИОНАЛНОГ НАФТНОГ КОМИТЕТА СРБИЈЕ

ПРОЈЕКАТ FUELPAGE: ПРЕНОС НАЈБОЉЕ ПРАКСЕ ИЗ ЕУ И ЧЕШКЕ У ОБЛАСТИ МОНИТОРИНГА КВАЛИТЕТА ДЕРИВАТА

БЕОГРАД - У фебруару је започела реализација пројекта „Изградња капацитета за унапређење система мониторинга квалитета нафтних деривата - пренос најбоље праксе против сиве економије - FUELPAGE“, који је усмерен на пренос искустава из Европске уније и Чешке Републике на пољу мониторинга квалитета нафтних деривата.

Пројекат је осмишљен у сарадњи Универзитета за хемију и технологију из Прага и Чешке асоцијације нафтне индустрије и трговине са чешке стране и Тржишне инспекције Министарства туризма, трговине и телекомуникација Републике Србије, Министарства рударства и енергетике Републике Србије, Националног нафтног комитета Србије и Машинског факултета Универзитета у Београду са српске стране.

Наредних месеци, кроз пројекат ће бити припремљена анализа постојећег оквира мониторинга квалитета нафтних деривата у Србији, са представљањем добре праксе из ЕУ и Чешке Републике, а ради преноса искустава и знања у складу са потребама корисника. Пројекат ће за резултат имати препоруке и предлоге мера за унапређење мониторинга тржишта нафтних деривата. Пројектне активности ће такође обухватити и изградњу капацитета за мониторинг кроз тренинге и посету надлежним институцијама Чешке Републике.

Чланови пројектне Радне групе испред Националног нафтног комитета Србије су Томислав Мићковић, генерални секретар Удружења нафтних компанија Србије и Сенка Валид, директорка Сектора за анализу тржишта и формирање цена у НИС а.д. Нови Сад. Представници ННКС ће у сарадњи са представницима надлежних државних органа у Србији и осталих пројектних партнера учествовати у припреми препорука и мера за унапређење система мониторинга квалитета деривата у Србији.

Пројекат суфинансирају Централноевропска иницијатива кроз Програм размене знања и искустава - KEP Italy (преко ЦЕИ фонда при Европској банци за обнову и развој, који у потпуности финансира Република Италија) и Национални нафтни комитет Србије. Реализација пројекта ће трајати до краја 2016. године.

has finally achieved its rightful position at the center of the global development agenda. The new set of Sustainable Development Goals (SDGs) that were approved in September 2015, will address the needs of the 1.1 billion people lacking electricity access and the 2.9 billion people still using firewood for cooking and heating by providing them with access to safer and more efficient modern energy options, including renewable energy.

УНАПРЕЂЕЊЕ ПОЛОЖАЈА ЖЕНА У НАФТНОЈ И ГАСНОЈ ПРИВРЕДИ

ЛОНДОН - Светски нафтни савет (WPC) и Бостонска саветодавна група (BCG) припремају заједно глобални извештај под насловом "Промоција жене: Стратешки приступ равноправности полова у нафтној и гасној индустрији". Извештај ће бити презентираан 2017. године на 22. Светском нафтном конгресу у Истанбулу, саопштено је из WPC.

Циљ овог рада је да буде реперентан извештај за индустрију у целини. Уз учешће чланова WPC, дефинисаће се основа и кључни индикатори заступљености жена на свим кадровским нивоима у нафтној и гасној привреди.

„Верујемо да је постизање равноправности полова кључна за стратегију превазилажења проблема недостатка кадрова и побољшања функционисања компанија“, каже се у саопштењу за медије.

Овај темељни извештај ће бити допуњаван сваке три године, како би заинтересовани могли да имају увид у напредак остварен у односу на почетну 2016.

PROMOTING WOMEN IN THE OIL AND GAS INDUSTRY

LONDON - The World Petroleum Council (WPC) and The Boston Consulting Group (BCG) are working together to create a global report, "Promoting Women: A strategic approach to Gender Equality in Oil & Gas". The report will be presented in 2017 at the 22nd WPC in Istanbul.

The work is intended to become the reference report for the industry. With the participation of WPC members, we will define a baseline and key metrics of women's representation at all levels in the oil and gas workforce.

We believe that achieving gender equality is a key strategy for overcoming shortages in skilled labour and improving companies' performance.

FUELPAGE PROJECT – TRANSFER OF BEST PRACTICES FROM EU AND CZECH REPUBLIC IN THE FIELD OF MINERAL FUELS QUALITY MONITORING

BELGRADE - - February 2016 marked the official kick-off of the project "Capacity Building for Improved Mineral Fuels Monitoring System - Transfer of Best Practices against Grey Economy - FUELPAGE" aiming at transfer of experience from the EU and Czech Republic in the field of mineral fuels quality monitoring.

The project has been jointly designed by the Faculty of Chemistry and Technology, Prague (foto) in cooperation with the Czech Association of Petroleum Industry and Trade on the Czech side, and the partner organizations in Serbia - the Market Inspection of the Ministry of Trade, Tourism and Telecommunications of the Republic of Serbia, Ministry of Mining and Energy of Serbia of the Republic of Serbia, the National Petroleum Committee of Serbia and the Faculty of Mechanical Engineering of the University of Belgrade.

In the coming months, the project will prepare screening and analysis of the fuel quality monitoring framework in Serbia and presentation of best Czech and EU practices with tailor-made knowledge transfer as support to the efforts of national authorities and other stakeholders in implementation of relevant EU legislation. The project is to result in recommendations & measures for system improvements. The project activities shall also entail capacity building through trainings and a peer review visit to the competent institutions of the Czech Republic.

Members of the Project Working Group on behalf of the

National Petroleum Committee of Serbia will be Tomislav Mićović, General Secretary of the Association of Oil Companies of Serbia and Senka Walid, Head of Department for Market Analysis and Pricing at NIS j.s.c. Novi Sad. Representatives of NNKS will, in cooperation with representatives of state authorities and other project partners, participate in preparation of recommendations and measures for improvement of the fuel quality monitoring framework in Serbia.

The project is co-financed by the Central European Initiative in the framework of its Know-How Exchange Programme - KEP Italy (sponsored by the CEI Fund at the EBRD, entirely financed by Italy) and by the National Petroleum Committee of Serbia. The project will be implemented by the end of 2016.

FUELPAGE: СКРИНИНГ ПОСЕТА У ЦИЉУ УНАПРЕЂИВАЊА МОНИТОРИНГА КВАЛИТЕТА ДЕРИВАТА У СРБИЈИ

БЕОГРАД - У оквиру пројекта FUELPAGE, 7. и 8. марта одржана је скрининг посета чешких партнера институцијама у Србији. Представници Прашког института за хемију и технологију и Чешке асоцијације нафтне индустрије и трговине, као организација преносиоца знања у оквиру пројекта, започели су скрининг посету сусретом у Министарству рударства и енергетике Републике Србије, институције надлежне за усвајање прописа на пољу

мониторинга квалитета нафтних деривата, као и прописа у области квалитета нафтних деривата.

Росета је настављена сусретом са Тржишном инспекцијом Министарства трговине, туризма и телекомуникација Републике Србије, где је члановима пројектне Радне групе и тржишним инспекторима специјализованим за инспекцију нафтних деривата презентован чешки систем мониторинга квалитета нафтних деривата. Посета је завршена сусретом са SGS, акредитованом компанијом која у Србији пружа услуге маркирања и мониторинга у сарадњи са државним органима и компанијама.

Теме од највећег интереса које су покренуте таким састанакма ће бити од великог значаја за разумевање потреба српских партнера и послужиће као основ за припрему првог тренинга изградње капацитета који ће се одржати у мају у Србији, као и даљег прилагођавања садржаја пројектних активности потребама српских партнера на пројекту.

FUELPAGE PROJECT: SCREENING VISIT AIMING AT STRENGTHENING FUEL QUALITY MONITORING PRACTICES IN SERBIA.

BELGRADE - On 7-8 March the screening visit was held within the FUELPAGE project designed with the aim of strengthening fuel quality monitoring practices in Serbia, through the exchange of experience and know-how with peer institutions in the Czech Republic.

Representatives of project know-how providers, the Faculty of Chemistry and Technology, Prague and Czech Association of Petroleum Industry and Trade, began the screening visit with the meeting at the Serbian Ministry of Mining and Energy, as the responsible authority for the adoption of legislation in the field of fuel quality monitoring, as well as legislation related to the quality of petroleum products.

The visit continued with a meeting with the Market Inspection of the Serbian Ministry of Trade, Tourism and Telecommunications, where the Czech fuel quality monitoring system was presented to the project Working Group and the market inspectors with specialization in inspection of quality of petroleum products. The visit ended with meetings with SGS Serbia, the accredited company selected for rendering fuel marking and monitoring services in cooperation with state authorities and companies.

The topics of highest interest raised during the screening meetings were of great value for understanding the needs of Serbian partners and will be used as basis for preparing the following project activity, i.e. the first project capacity-building training to be held in Serbia in May, and further adapting the content of project activities towards the needs of Serbian beneficiary institutions

Чланице ННКС - ПРИВРЕДНА КОМОРА СРБИЈЕ

СРБИЈА МОРА ДА ИМА ВЕЋЕ ЗАЛИХЕ НАФТНИХ ДЕРИВАТА

Земље чланице ЕУ морају да имају кризне залихе нафте за бар 90 дана, а исто чека и Србију на путу ка чланству у Унији, речено је у PKS на округлом столу „Искусва националне Агенције за складиште нафте и деривата нафте Немачке“. Србија, како је истакнуто, тренутно има 10 пута мање залиха од тога.

На скупу у организацији Привредне коморе Србије и Сената привреде Србије говорили су представници немачких агенција које се баве нафтом. Немачки стручњаци објаснили су да ЕУ тражи да земље чланице имају кризне залихе нафтних деривата и оценили да је, због ниске цене нафте, прави тренутак да Србија повољно допуни своје залихе.

Представник немачке Агенције за складиштење нафтних деривата Томас Кал, рекао је да земље, када уђу у ЕУ, морају успоставити кризне залихе горивом, тако да ће то морати да учини и Србија - залихе да повећа десет пута. Министарство енергетике Србије и надлежна агенција, већ су успоставили контакт са Немачком, како би се упознали са искуством те земље у овој области, навео је Кал. Србија је прве кораке већ предузела и на добром је путу да испуни директиве ЕУ, сматра немачки стручњак.

Испуњавање услова у вези кризних залиха, по речима Кала, скуп је подухват, али тренутно, због ниске цене нафте, залихе могу да се јефтино набаве. Указао је да је на састанцима у Београду информисан да Србија мора нафтне деривате за потребе залиха набављати по ценама које су опорезоване и оценио да би било боље, као што је то случај у Немачкој и другим европским земљама, да се деривати за залихе не опорезују.

Представник Удружења предузећа из сектора енергетике Немачке Валтер Дорнхоф потврђује да би Србија, пред чланство у ЕУ, морала да успостави 90-то дневне кризне залихе горива. Такве залихе, како је додао, морају да имају све земље у ЕУ. Дорнхоф наглашава да Брисел својим директивама не ограничава деловање националних држава, већ им указује на пут којим треба ићи. Истиче да националне државе у Бриселу преносе своје захтеве и предлоге, који се после претачу у заједничке директиве. Дорнхоф је указао да су потребна струковна удружења, која би сарађивала са владом, преносила своје предлоге, а од владе учила који су циљеви државе. С тим у вези је навео да политика жели енергетски преокрет, који би ишао све више ка изворима обновљиве енергије, а смањило зависност од фосилних енергената.

ИРАНСКИ ПРИВРЕДНИЦИ ЗАИНТЕРЕСОВАНИ ЗА САРАДЊУ СА СРПСКОМ ПРИВРЕДОМ

Велике су могућности за интензивнију економску сарадњу Србије и Ирана у различитим секторима привреде - почев од енергетике и грађевинарства преко банкарског сектора до трансфера знања и високих технологија, истакнуто је на састанку Марка Чадежа, председника ПКС и Маџида Фахимпура, амбасадора Ирана у Београду.

Привредна комора Србије отворена је за сарадњу и подршку привредницима обе земље да се повежу и успоставе међусобне контакте и склопе послове, истакао је Марко Чадеж, председник ПКС.

Састанку у Комори присуствовао је Фазиоллах Риахи, председник иранске АСИ инвестмент корпорације, који је указао на велику заинтересованост за сарадњу са српском пословном заједницом у области нафте, гаса, петрохемије и банкарства.

Амбасадор Фахимпоур понудио је подршку, амбасаде Ирана у Београду, српским компанијама које су заинтересоване да нађу своје место на иранском тржишту од 70 милиона становника.

На састанку у ПКС истакнут је значај унапређења сарадње привредних комора Србије и Ирана у повезивању пословних заједница две земље и интензивирању пословних веза.

ПКС ДИГИТАЛИЗУЈЕ СВОЈЕ УСЛУГЕ ЗА ПРИВРЕДНИКЕ

Привредна комора Србије почела је пројекат дигитализације услуга, који би требало да се заврши половином ове године

Пројекат дигитализације постојећих и развој нових онлине сервиса ПКС значајно ће уштедети новац и време привредника и повећати ефикасност пословања наших компанија, истакао је Марко Чадеж, председник ПКС, подсећајући да Привредна комора Србије годишње привреди изда више од 120.000 докумената.

Поједини сертификати, уверења, мишљења и потврде које издаје национална асоцијација српске привреде, по основу јавних овлашћења, биће понуђени као електронски сервиси чланицама, фирмама, новооснованим предузећима и другим компанијама. Фирме ће имати могућност да електронским путем набаве документа важна за пословање.

Већим коришћењем информационих технологија, посебно увођењем е-услуга, остварују се стратешки циљеви Привредне

коморе Србије - побољшање пословних процеса и амбијента за пословање у Србији.

Модернизација сервиса привреди, која представља велики корак напред за српске фирме и за представнике страних компанија које послују у Србији, унапредиће пословање и ослободити додатне ресурсе, што је посебно значајно за микро, мале и новоосноване компаније.

У првој фази пројекта, финансирањем једног дела е-услуга, учествоваће ГИЗ - Немачка организација за међународну сарадњу, по налогу Савезног министарства за привредну сарадњу и развој - БМЗ, у оквиру Немачко - српске иницијативе за одрживи раст и запошљавање. Део онлине сервиса Привредне коморе Србије биће понуђен и у сарадњи са Управом царина, уз подршку Министарства финансија Србије.

НОВИ РУДНИЦИ - УЛАГАЊА ВРЕДНА ПЕТ МИЛИЈАРДИ ДОЛАРА

У Привредној комори Србије одржана је (10.март) Прва српско-нордијска рударска академија на којој су представници рударске и геолошке струке из Србије, Шведске и Финске размотрили могућности унапређења привредне и научне сарадње, као и већих улагања у рударски сектор Србије

Отварањем пет нових рудника, на постојећим лежиштима у Србији за која постоји интерес компанија из иностранства, значило би пет милијарди долара директних инвестиција, као и отварање око хиљаду директних и 3.500 индиректних радних места, рекао је Мирослав Милетић, потпредседник ПКС на отварању скупа. Србија има модеран законодавни оквир у сектору рударства, који омогућава улагања и развој ове привредне гране, истиче потпредседник ПКС.

У Србији је регистровано око 320 рударских предузећа, различите величине и својинског капитала и запошљавају 25.000 радника. Србија располаже знатно већим геолошким ресурсима од активних лежишта и експлоатације и стратешки планови иду у правцу унапређења производње у постојећим рударским објектима и отварању нових, модернизације опреме, увођење нових техника откопавања и технологија припреме и прераде, објаснио је Милетић.

Нова геолошка истраживања која спроводе иностране реномиране компаније (Dundee Precious Metals, Rio Tinto, Freeport-Mc Moran, Reservoir Capital Corp, Columbus Copper...) наговештавају боље дане за ову грану привреде Србије. Реализује се више десетина истражних радова. Објекти истраживања су обојени метали и племените минералне сировине, литијум, неметали, угљоводоници, указао је потпредседник ПКС.

Informacije o carinskim propisima

Informacije o porezima

Izrada biznis planova

Pomoć oko projekata za EU

Pravna pomoć i ljudski resursi

Pomoć prilikom izvoza

Podrška u traženju poslovnih partnera

Istraživanje stranih tržišta

Pomoć pri pokretanju biznisa

Kako da pokrenem sopstveni posao?

Pozovite nas 011/33 00 910

NOVA KOMORA. NOVE USLUGE. ZA SMART BIZNIS

Да је унапређење рударског сектора у Србији и подстицај улагању у ову привредну грану приоритет, потврдио је и Сениша Танацковић, помоћник министра рударства и енергетике. Како је рекао, у Србији постоји традиција рударења, велики је потенцијал сектора, као и могућности већег учешћа рударства у БДП Србије, које је 2014. године износило 1.5 одсто БДП. Истиче да се много очекује од геолошких истраживања, која би требало да резултирају отварањем нових рудника.

На снажну подршку унапређењу развоја српског рударства и примени најсавременијих технологија указао је и Pertti Ikonen, амбасадор Финске у Србији, Црној Гори и Македонији. Stefan Nogeén, амбасадор, виши саветник министра за предузетништво и иновације, шведског Министарства спољних послова предочио је велике могућности преноса знања, искуства и савремених технологија у рударству из Нордијских земаља у Србију.

Прва српско-нордијска академија била је и прилика да се представе резултати и активности у експлоатацији минералних сировина као необновљивог природног ресурса у савременим условима, које захтева стратешко планирање и управљање природним добром, бољу организацију рудника, добру логистику рударских радова, већу безбедност радника, потпуну бригу о човеку и очување животне средине. Представљена искуства Шведске и Финске одлична су прилика да се стручњаци у Србији

упознају са свим овим елементима и изазовима у њиховом спровођењу. Сарадња са колегама из Шведске и Финске, која би требало да буде интензивиранија након Академије, отвориће нове могућности у правцу унапређења производње у постојећим рударским објектима и отварању нових, модернизације опреме, увођења нових техника откопавања и технологија припреме и прераде али и њихову валоризацију кроз финални производ настао у Србији.

Организатори академије која је одржана у ПКС су Шведска агенција за промоцију извоза (Business Sweden), Амбасада Шведске у Београду, Финска мрежа за промоцију (Тим Финланд), Министарство рударства и енергетике Србије и Привредна комора Србије.

Уочи почетка скупа потпредседник ПКС Милетић упознао представнике нордијске делегације са радом и активностима ПКС на подршци компанијама и унапређењу привредног и инвестиционог амбијента у Србији.

Чланице ННКС - НАФТНА ИНДУСТРИЈА СРБИЈЕ

УСПЕШНО ЗАВРШЕНА ДОДАТНА МОДЕРНИЗАЦИЈА РАФИНЕРИЈЕ НАФТЕ ПАНЧЕВО

У НИС-овој Рафинерији нафте Панчево успешно су завршени инвестициони радови на делу процесних постројења.

Додатном модернизацијом повећана је ефикасност производних процеса у рафинерији и обезбеђен је њен још поузданији рад. Осим тога, постројења су сада у потпуности спремна за стабилан и поуздан рад у условима високих температура током лета када је планирана повећана производња најквалитетнијих деривата Евро 5 стандарда за домаће и инострано тржиште.

Укупна вредност овог инвестиционог одржавања износи око 30 милиона динара, а радови су обављени на рафинеријским постројењима – атмосферској и вакум дестилацији, на постројењима за секундарну обраду – постројењу за благи хидрокрекинг и хидрообраду (МНС/ДНТ), постројењима Водоник, Платформинг и погону за обраду гасова, на којима се производе деривати евро 5 квалитета.

Као друштвено одговорна компанија, НИС је све радове спровео уз строге еколошке и стандарде безбедности на раду, а за време додатне модернизације рафинеријских постројења тржиште је било уредно снабдевано свим врстама нафтних деривата. НИС ће наставити да унапређује рад Рафинерије нафте Панчево, чиме потврђује да је развој прераде један је од приоритета компаније.

НИС НАСТАВЉА ДА УЛАЖЕ У РАЗВОЈ ЛОКАЛНИХ ЗАЈЕДНИЦА

Компанија НИС наставља и у 2016. години да подржава пројекте који кроз систем јавних конкурса доприносе развоју локалних заједница. Тим поводом, Кирил Кравченко, генерални директор НИС-а, потписао је Споразуме о сарадњи са представницима десет градова и општина у Србији.

Споразуми су, у оквиру корпоративног програма „Заједници заједно“, потписани са Новим Садом, Чачком, Нишом, Панчевом, Зрењанином, Кикиндо, Кањижом, Србобраном, Житиштем и Новим Бечејом. НИС ће ове године за пројекте помоћи овим локалним заједницама издвојити више од 110 милиона динара.

G'DRIVE FUEL

100
OKTANA

МОЋНА
TRANSFORMACIJA

POVEĆANJE SNAGE MOTORA DO 7%

POBOLJŠANA DINAMIKA UBRZANJA DO 10%

SMANJENJE NASLAGA NEČISTOĆA NA MOTORU DO 6 PUTA

NAJBOLJE JE
PRED VAMA

Компанија већ осму годину заредом помаже градове и општине широм Србије кроз програм „Заједници заједно“. Од 2009. године је готово 800 милиона динара уложено у око 760 пројеката који су помогли развој локалних заједница, олакшали функционисање бројних установа и унапредили рад културних, образовних и спортских институција широм Србије.

Програмом „Заједници заједно“ НИС жели да учврсти партнерске односе са локалним самоуправама у којима послује. Друштвена одговорност једно је од стратешких опредељења НИС-а од којег компанија не одустаје ни у време сложених услова пословања са којима се суочава глобални нафтно-гасни сектор.

Програм „Заједници заједно“ намењен је непрофитним установама и институцијама које могу да конкуришу са пројектима из области спорта, културе, науке и заштите животне средине. О избору пројеката који ће бити подржани одлучује комисија, коју чине представници НИС-а, локалних самоуправа, као и угледне личности из локалних заједница. Овогодишњи јавни конкурс ће трајати од 1. априла до 31. маја. Сви услови и пропозиције јавног конкурса биће објављени на сајту www.zajednicizajedno.nis.eu.

ПРЕДСТАВЉЕНЕ ПРЕДНОСТИ КОМПРИМОВАНОГ ПРИРОДНОГ ГАСА НА ДАНИМА ЕНЕРГЕТИКЕ И ИНВЕСТИЦИЈА

НИС је на овогодишњим Међународним данима енергетике и инвестиција, који су одржани 10. и 11. марта у Новом Саду, представио предности коришћења компримованог природног гаса, у оквиру панела «Технологије будућности у енергетици».

Еколошке и економске бенефите компримованог природног гаса (КПГ), као и достигнућа компаније у производњи и продаји овог енергента представио је стручној и научној јавности првог дана манифестације мр Никола Лубурић из Сектора за продају и трговину природним гасом НИС-а.

Током излагања Лубурић је оценио да основна предност КПГ-а лежи у његовој енергетској, односно калоријској вредности која је далеко виша у поређењу са осталим погонским горивима, али и у октанском броју као мерилу квалитета горива.

„Возила на природни гас имају бољу стартност и управљачке перформансе, али и дужи радни век мотора. Природни компримовани гас сматра се најјекономичнијим комерцијалним горивом а уштеде, у зависности од типа возила, иду чак до 50%“, навео је Лубурић.

Компримовани природни гас сматра се горивом будућности, како због свој еколошких карактеристика и економске исплативости, тако и због одличних перформанси које пружа возилима. НИС је пре две године увео компримовани природни гас у свој велепродајни систем, а од средине 2015. године НИС је постао прва велика мрежа бензинских станица у Србији која је у своју понуду уврстила и малопродају овог енергента.

НА САЈМУ АУТОМОБИЛА ПРЕДСТАВЉЕН НИС-ОВ ПРОГРАМ ЛОЈАЛНОСТИ „СА НАМА НА ПУТУ“

Предности новог програма лојалности „Са нама на путу“, који омогућава потрошачима да приликом куповине на бензинским станицама НИС-а сакупљају бонус поене и на овај начин остварују бројне уштеде, представљене су на Сајму аутомобила (BG Car Show 2016), у оквиру сарадње НИС-а са компанијом „Шкода“.

Посетиоци су могли детаљније да се упознају са погодностима које компанија НИС нуди потрошачима у оквиру овог програма, о чему је говорио Предраг Јовановић, бренд менаџер за GAZPROM у НИС-у.

„Са нама на путу“ пружа потрошачима могућност да сакупљају бонус поене при свакој куповини горива, робе и услуга на НИС

Петрол и GAZPROM бензинским станицама, а сакупљени бонус поени могу да се користе за умањење рачуна на НИС-овим малопродајним објектима.

Корисници картице лојалности „Са нама на путу“ могу да остваре уштеду и до 3,5% од вредности рачуна. Кроз овај програм лојалности, компанија НИС наставља да одржава дугорочан и стабилан партнерски однос са потрошачима.

„Као компанија којој су потрошачи на првом месту, НИС континуирано ради на унапређењу своје понуде, а развој малопродајне мреже остаје један од приоритетних правца пословања компаније. То потврђујемо и новим програмом лојалности „Са нама на путу“ за који верујемо да ће постати поуздан партнер нашим потрошачима на сваком километру“, рекао је тим поводом Алексеј Черњиков, директор Блока Промет у НИС-у.

Поступак издавања „Са нама на путу“ картице лојалности је једноставан, а више информација о механизму издавања картице, о самом програму и уштедама које омогућава, доступно је на сајту www.sanamaiputu.rs или бесплатним позивом на телефон НИС-овог кол центра 08 0000 8888.

СТУДЕНТИ УНИВЕРЗИТЕТА ЈЕЈЛ ПОСЕТИЛИ НИС

Студенти светског престижног универзитета Јејл (Yale School of Management) посетили су компанију НИС.

Том приликом Кирил Кравченко, генерални директор, одржао је презентацију студентима мастер студија овог универзитета, током које је представио НИС као водећу енергетску компанију у региону, тренутну ситуацију у нафтном и гасном сектору на глобалном плану и на Балкану, најновије еколошке трендове у екологији и заштити животне средине, као и најважније пословне резултате НИС-а и „Гаспром њефт-а“. Презентација је изазвала велико интересовање студената и након предавања уследио је занимљиви разговор.

У оквиру целодневне посете НИС-у, око 30 академица МВА програма Јејла обишло је и Рафинерију нафте Панчево где су имали прилику да се упознају са радом једног од најмодернијих постројења ове врсте у региону у којем се производи гориво Евро 5 стандарда. Током посете рафинеријског комплекса, студенти су обишли и комплекс лаког хидрокрекинга и хидрообrade моторних горива (МНС/ДНТ), инвестиције која је НИС-у омогућила да заузме стратешки важну позицију лидера на регионалном тржишту нафтних деривата, а Србији обезбедила енергетску стабилност.

По повратку за Београд, студенти су посетили модерну GAZPROM бензинску станицу „Дунав“, која представља премијум сегмент бензинских станица НИС-а у Србији и региону, и том приликом уверили се у квалитет производа које потрошачима нуди компанија.

Компанија НИС већ пету годину заредом кроз програм „Енергија знања“ негује партнерске односе са образовним и научним институцијама у земљи и иностранству, који између осталог подразумевају организацију студентских посета компанији, али и гостујућа предавања представника НИС-а на факултетима. Као успешан менаџер и пословни човек, генерални директор НИС-а паралелно развија и академску каријеру. Како поседује звање доктора економских наука, генерални директор НИС-а предаје на Хемијско-технолошком универзитету „Менделеев“ и Универзитету „Губкин“ у Москви, а такође је и гостујући предавач Департамента за индустријски инжењеринг и менаџмент на Факултету техничких наука у Новом Саду. Аутор је бројних научних публикација. У професорском раду му помаже шеф кабинета, Надежда Кокотовић.

Чланице ННКС - ЈП „СРБИЈАГАС“ Нови Сад

НА ПУТУ ДО НОВИХ ПОТИШАЧА ГАСА

И ове године, наша компанија Србијагас је узела активно учешће на Регионалној конференцији „Енергетске перспективе и изазови“ која се одржала 10 и 11. марта у Новом Саду. Том приликом, директор Јавног предузећа „Србијагас“ Душан Бајатовић, обраћајући се учесницима конференције, истакао је да ће се у наредне две године наша компанија фокусирати на реализацију три битна циља: најпре на реструктурирање, финансијско и организационо, затим на инвестиције, у оквиру чега се очекује да уради студију и започне пројекат проширења ПСГ Банатски Двор и да разради могућност изградње још једног складишта у Итебеју капацитета до 1 милијарде кубних метара. Осим наведеног, у плану је и финансијско сређивања стања у предузећу, у смислу да се буџетира неплаћање гаса кроз програм пословања, одржи наплата потраживања на нивоу од преко 90%, као и да се у том периоду регулише највећи број обавеза према кредитним повериоцима. Појашњавајући напред наведено, директор је такође навео да је у вези са реструктурирањем компаније, важно пренети имовину у власништво ЈП „Србијагас“, што је услов за корпоративизацију и да компаније за транспорт и дистрибуцију гаса започну несметано да раде. Поред тога што је битно изместити социјалну политику из предузећа, фокус ће, како је речено, бити на новој дугорочној стратегији развоја гасног тржишта у Србији, укључујући ту позиционирање Србијагаса, која ће бити разрађена заједно са Светском банком, али и на стратешком партнерству са руским Гаспромом.

ПОСЛОВНА ДОБИТ У 2015.Г.

Представљајући резултате компаније у 2015. години, директор је истакао да је Србијагас позитивно пословао и остварио пословну добит од 113 милиона евра, док је остварена добит у прошлој години износила је 25 милиона евра. Све ово резултат је повећаног обима продаје гаса и усклађивања цена транспорта са просеком цена у региону, али и боље наплате. У овом тренутку укупна потраживања од купаца, већа су од укупног дуга према банкама, будући да компанија потражује 107,2 милијарди динара, а дуг према банкама, који је заправо последица неплаћања обавеза од стране купаца и чињенице да се Србијагас задуживао уместо привреде, износи 85 милијарди.

Говорећи о кредитним задужењима, Душан Бајатовић је рекао да ће у периоду 2013-2021. година укупно бити отплаћено 995 милиона евра главнице и 159 милиона камата по узетим кредитима и да у овој и наредној години доспева највећи износ кредита од 475 милиона, тј. 41% укупног износа. Нека верзија снабдевања гасом из Русије и Средње Азије мора да се деси да би југоисточна Европа била стабилно снабдевена гасом, оценио је Бајатовић. Јужног тока у ранијем облику не може бити, Набука такође нема, исто је и са неким другим пројектима о којима се причало, али нека верзија Јужног тока или неког другог гасовода мора да се деси, иначе Југоисточна Европа неће имати перспективу у снабдевању гасом, сматра директор Србијагаса.

У СУСРЕТ НОВИМ ИНВЕСТИЦИЈАМА

Ако пак говоримо о инвестицијама, према речима Бајатовића, планови који се тичу ове и наредне године су бројни. Пре свега, идеја је да се уради студија и започне пројекат проширивања ПСГ Банатски Двор (капацитет до 1 милијарде м3) и али и да се разради могућност изградње још једног складишта природног гаса у Итебеју, чији би капацитет био такође до 1 милијарде м3. Осим нових пројеката, циљ је завршити и започете пројекте гасификације као што су разводни гасовод за Тител, РГ Бачка Паланка- обреновац-Бач, РГ за Кљајићево, затим Пожега-Ариље, Палевско поље-Косјерић и РГ за Пожаревац.

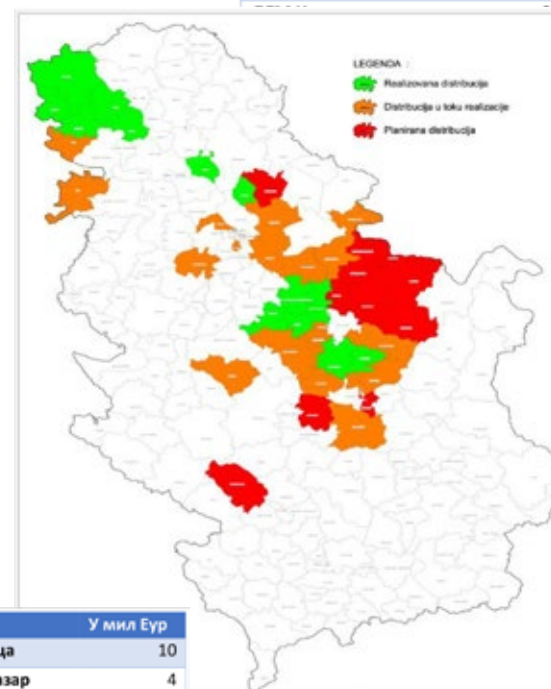
ГАСИФИКАЦИЈА СРБИЈЕ- ТРАНСПОРТ

Поред гасификације Србије у делу транспорта, у плану су инвестиције у сектору дистрибуције, и то у општинама Бач, Шид, Панчево, затим ДГМ смедерево, ДГМ Деспотовац, али и Чачак, Гроцка, Крушевац, Обреновац, и други.

ГАСИФИКАЦИЈА СРБИЈЕ -ДИСТРИБУЦИЈА

Планови за ову годину везују се и за Израду методологије за нове инвестиције, уз помоћ Светске банке, али и за учешће у новим заједничким пројектима са Газпромом: ЦНГ и ЛНГ. Осим тога, у плану су и нове интерконекције са суседним земљама. Треба напоменути и то да ће се СРБИЈАГАС, у наредном периоду по први пут у региону појавити и као извозач радова на гасоводима, али и као трговац или дистрибутер гаса.

Општина	У мил Еур	Општина	У мил Еур
Оџаци	10	Бач	7
Врбас	3	Шид	13
Кула	4	Панчево	6
Апатин	2	Бела Црква	8
Сомбор	24	ДГМ Лапово	3
Тител	5	ДГМ Деспотовац	15
Опово	4	Параћин	10
ДГМ Љубић	2	ДГМ Баточина	7
С.Паланка	4	ДГМ Крагујевац	3
ДГМ Велика Плана	6	ДГМ Смедерево	29
ДГМ Топола	7	ДГМ Пожаревац	13
ДГМ Рача	7	ДГМ Раковица	8
Ђурђија	7	ДГМ Рековац	13
Јагодина	12	ДГМ Земун	19
Укупно	96	ДГМ Гроцка	29

Општина	У мил Еур
ДГМ Ковачица	10
ДГМ Нови Пазар	4
ДГМ Голубац	6
ДГМ Велико Градиште	9
ДГМ Кучево	11
ДГМ Петровац	11
ДГМ Жабари	8
ДГМ Мало Црниће	4
ДГМ Жагубица	11
ДГМ Трстеник	8
ДГМ Ћићевац	4
Укупно	86

СТРАТЕШКИ ПРОЈЕКТИ СРБИЈАГАСА

Ако је реч о стратешким пројектима у плану су интерконекције са Хрватском, Румунијом, Бугарском, али и ТЕСЛА пројекат. Тесла пројекат је номинован за ПЦИ (пројекат од општег ЕУ интереса). Тренутно од овог пројекта постоји само мапа и жељене техничке карактеристике. Почетак гасовода предвиђен је на турско-грчкој граници док је пројектовани капацитет 27 Всм. Очекује се да би укупни трошкови овог пројекта износили око 4-5 милијарди еура, док би планирани трошкови кроз Србију износили око 1.6 милијарди еура.

Инвестиција	У мил Еур
Интерконекција са Хрватском	38
Интерконекција са Румунијом	6
Интерконекција са Бугарском-фаза 1	70
Интерконекција са Бугарском-фаза 2	116
Интерконекција са Бугарском-фаза 3	92
Тесла пројекат	1600
Укупно интерконекције	1921
Изградња LNG терминала у луци Панчево	120
Изградња гасних електрана	1500
- Београд 450MW/350MW	
- Нови Сад 450MW/300MW	
- Ниш 450MW/150MW	
- Панчево 200MW/100MW	

ПАД ЦЕНЕ ГАСА И РАСТ БРОЈА КОРИСНИКА

Када је реч о цени гаса, она је четврту годину за редом у паду, а просечна набавна цена у овој години требало би да буде на ниивоу од 136 долара за хиљаду кубика, што је десетогодишњи минимум. Процена су да ће цена нафте, а самим тим и гаса, у наредне 3 године остати на приближном ниивоу, уз, како је напоменуо директор, актуелне изазове, попут стања светске економије, ратних дејстава, ограничавања производње у земљама ОПЕК-а, али и нових играча на тржишту, као што је Иран.

- Цени гаса требало је 13 година да порасте са 100 на близу 500 долара, а само 4 године да се поново врати на почетни нииво, истакао је Бајатовић и додао да ће до краја године цена гаса бити на ниивоу од 110 долара, што је цена која је важила 2000. године. На овом скупу директор је изнео податак да је број корисника гаса, од када је почео период поновне гасификације, дакле од 2010. године, повећан, и то са 78 на 96 хиљада код физичких лица, односно са 1.100 на 1.480 правних лица. Како је оценио, са падом цене гаса у овој и идућој години реално је очекивати даље повећање броја корисника.

ПОСВЕЋЕНИ ЧИСТОЈ ЕНЕРГИЈИ

Чланице ННКС - „ЛУКОИЛ СРБИЈА“ АД

ЗАЈЕДНИЧКИ ПРОЈЕКТИ И РАЗВОЈ

Челници Града Београда и руководство компаније „ЛУКОИЛ СРБИЈА“ АД оценили су на радном састанку, одржаном 12. фебруара у просторијама компаније, да је неопходно одредити приоритетне пројекте у граду које би Компанија могла да подржи износом од 20 милиона динара, по основу раније озваничене сарадње кроз споразум о о финансирању пројеката из области културе, науке, спорта, екологије, као и социјалних и хуманитарних пројеката.

Заменик градоначелника Београда Андреја Младеновић и градски менаџер Горан Весић разговарали су са генералним директором „ЛУКОИЛ СРБИЈА“ Андрејем Куку о сарадњи у свим областима, у циљу стабилног развоја економије, побољшања инвестиционе климе, ефикасног развоја и стварања позитивних услова за решавање социјалних проблема грађана.

Заменик градоначелника Андреја Младеновић је нагласио да је изузетно важна сарадња Града Београда са великим компанијама као што је „ЛУКОИЛ“. - Град Београд ће учинити све што је у његовој надлежности како би велике компаније инвестирале у наш град, а самим тим и побољшале пословну климу. Један од најважнијих елемената за будући развој Београда је привлачење нових, али и подршка постојећих инвестиција и компанија, рекао је Младеновић.

Горан Весић је истакао да је „ЛУКОИЛ“ на овај начин поступио као одговорна компанија која жели да помогне развој друштвене заједнице у којој ради. - Захвални смо компанији „ЛУКОИЛ СРБИЈА“ на овој подршци и верујемо да је то само почетак наше успешне сарадње“, рекао је Весић, који је најавио формирање радне групе састављене од представника Града и компаније, која ће се оперативно бавити свим питањима која су важна обема странама. - На овај начин сви процеси ће се максимално убрзати, јер ће у раду учествовати сви меродавни градски секретаријати, додао је градски менаџер.

Андреј Куку је истакао да је компанија „ЛУКОИЛ СРБИЈА“ увек спремна за сарадњу која задовољава обостране интересе. - Све што се чини, чини се за грађане, укључујући и наше запослене и њихову децу, казао је Куку и додао да је компанија спремна да и убудуће заједно с Градом решава питања која се тичу заједнице у којој послује.

ЛУКОИЛ ПОКЛОН-КАРТИЦЕ ЗА ГОРИВО ДО 6.000 ДИНАРА УЗ ПОПУСТЕ ЗА ОСИГУРАЊЕ

Поводом сајма аутомобила BG CAR SHOW у Београду, компанија „ЛУКОИЛ СРБИЈА“ АД је као наставак дугогодишње сарадње у области осигурања имовине и запослених, у новој акцији с компанијом „Дунав осигурање“ припремила специјалну сајамску понуду.

Међу многобројним изненађењима за осигуранике и посетиоце Сајма, „Дунав осигурање“ и „ЛУКОИЛ СРБИЈА“ АД и ове године поводом сајма аутомобила дарују поклон-картице за гориво.

Поклон-картицу за гориво у вредности од 2.000 до 6.000 динара добио је сваки осигураник који је на штанду „Дунав осигурања“ у Хали 1 Београдског сајма, на интерним продајним местима „Дунав осигурања“ широм земље, у мрежи „Дунав центара“ у Србији или преко агената осигурања закључио неку од осигуравајућих полиса за моторна возила из понуде ове осигуравајуће куће.

Поклон-картице за гориво издају се на територији Србије за физичка и за правна лица која закључе уговоре ауто-каска осигурања за нова возила, у периоду од 14. до 31. марта 2016. године.

Још једна од погодности је клуб картица „ДУНАВ - ЛУКОИЛ“, којом чланови Клуба могу да се снабдевају на бензинским станицама „ЛУКОИЛ СРБИЈА“ АД, остварујући попуст од три динара по литру за куповину аутогаса ТНГ и шест динара по литру за куповину свих осталих нафтних деривата..

ОТВАРАЊЕ БЕНЗИНСКЕ СТАНИЦЕ БАНАТСКА

Након повратка у малопродајну мрежу „ЛУКОИЛ СРБИЈА“ АД поново је пуштена у рад бензинска станица „Банатска“.

Од 25. марта ове године наши клијенти ће опет моћи да се снабдевају свим врстама нафтних деривата, укључујући и адитивирана моторна горива под брендом ЕСТО, као и широким спектром моторних уља, аутокозметике и робе широке потрошње, или да се послуже свеже припремљеном кафеом бренда Lavazza.

У оквиру радова који су спроведени на модернизацији, објекат је доведен у склад са законским прописима, као и са технолошким и

САРАДЊА ЛУКОИЛ СРБИЈА И ЗАДРУЖНОГ САВЕЗА ВОЈВОДИНЕ

Компанија "ЛУКОИЛ СРБИЈА" АД и Задружни савез Војводине, покренули су заједничку акцију у којој пољопривредници имају могућност да по најповољнијим ценама набаве гориво за своје пољопривредне машине за предстојећу сезону радова у пољопривреди.

Картица коју су припремили „ЛУКОИЛ СРБИЈА“ и ЗСВ омогућава корисницима да на бензинским станицама ове компаније остваре следеће погодности - попуст од 4 динара по литру гасног уља, 6 динара по литру евродизела и 8 динара по литру ECTO Diesela.

Поред повољније набавке дизел горива "ЛУКОИЛ СРБИЈА" АД спрема и додатне погодности за власнике ових картица у виду попушта код куповине бензина, производа Wurth и слично.

Дистрибуција ових картица ће се вршити преко задруга чланица ЗСВ, које ће их затим пласирати својим задругарима - кооперантима.

Процедура за активирање картице је максимално поједностављена. Када корисник буде први пут точио гориво у своје пољопривредне машине, уз ову картицу треба да преда раднику на бензинској станици попуњен "Захтев за издавање ЗСВ картице" и копију потврде о активном статусу у Регистру пољопривредних газдинстава.

Осим тога, за оне кориснике који узимају веће количине горива од 1000 литара, компанија "ЛУКОИЛ СРБИЈА" АД је обезбедила и додатне попусте.

еколошким стандардима које прописује компанија „ЛУКОИЛ“. Новоотворена бензинска станица „Банатска“ налази се на атрактивној локацији, а отварањем Пупиновог моста који спаја Борчу и Земун, добила је додатно на значају.

LUKOIL "ECTO Diesel".
Navikni se da budeš snažniji.

PORSCHE

PREPORUČUJE

РЕДАКЦИЈА БИЛТЕНА

Главни и одговорни уредник: проф. др. Слободан Соколовић

Извршни уредник: Душан Даковић

Новинар, стручни сарадник: Владимир Спасић

email: nnkspress@wpcserbia.rs